

PWYLLGOR PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

DYDDIAD 3 CHWEFROR 2026

TEITL CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL

PWRPAS YR ADRODDIAD AMLINELLU GWAITH ARCHWILIO MEWNOL AM Y CYFNOD
HYD AT 25 IONAWR 2026

AWDUR LUNED FÔN JONES - RHEOLWR ARCHWILIO

GWEITHREDIAD DERBYN YR ADRODDIAD, SYLWEBU AR Y CYNNEWYS A
CHEFNOGI'R GWEITHREDIADAU SYDD EISOES WEDI'U
CYTUNO GYDA'R GWASANAETHAU PERTHNASOL

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang, Safon 11.3, Cyfathrebu Canlyniadau, yn nodi bod *"yn rhaid i'r prif weithredwr archwilio gyfathrebu canlyniadau gwasanaethau archwilio mewnol i'r bwrdd a'r uwch reolwyr o bryd i'w gilydd ac ar gyfer pob archwiliad fel y bo'n briodol."*
- 1.2 Ymhellach, nodir yn Safon 15.1, Cyfathrebu Ymgysylltiad Terfynol *"rhaid i'r prif weithredwr archwilio rannu'r cyfathrebu terfynol i bartïon a all sicrhau bod y canlyniadau'n cael eu hystyried yn briodol."*
- 1.3 Mae'r adroddiad yma yn crynhoi gwaith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 29 Medi 2025 hyd 25 Ionawr 2026.

2. GWAITH A GWBLHAWYD YN Y CYFNOD

- 2.1 Cwblhawyd y gwaith canlynol o gynllun yn y cyfnod o 29 Medi 2025 hyd 25 Ionawr 2026:

Disgrifiad	Nifer
Adroddiadau am Archwiliadau o'r Cynllun Gweithredol 2025-26	21

Ceir manylion pellach ar y gwaith yma yng nghorff yr adroddiad hwn ac yn yr atodiadau amgaeedig.

2.2 Adroddiadau Archwilio

2.2.1 Mae'r tabl canlynol yn gosod allan yr archwiliadau o'r cynllun a gwblhawyd yn y cyfnod o 29 Medi 2025 hyd 25 Ionawr 2026, gan ddangos y lefel sicrwydd perthnasol a chyfeiriad i'r atodiad perthnasol.

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	LEFEL SICRWYDD	ATODIAD
Casglu Gwastraff Masnachol	`Amgylchedd	Casglu Gwastraff	Cyfyngedig	Atodiad 1
Dilyniant Trefniadau Dosbarthu Biniau	Amgylchedd	Casglu Gwastraff	Cyfyngedig	Atodiad 2
Iechyd Anifeiliaid	Amgylchedd	Safonau Masnach	Digonol	Atodiad 3
Dilyniant – Ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth	Corfforaethol	-	Digonol	Atodiad 4
Incwm – Trefniadau Adennill	Cyllid	Incwm / Dyledwyr	Cyfyngedig	Atodiad 5
Praeseptau	Cyllid	Cyfrifeg	Uchel	Atodiad 6
Amgueddfa Lloyd George	Economi a Chymuned	Amgueddfeydd a'r Celfyddydau	Uchel	Atodiad 7
Tan y Marian	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Anableddau Dysgu	Cyfyngedig	Atodiad 8
Y Frondeg	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Anableddau Dysgu	Digonol	Atodiad 9
Dilyniant – Plas Pengwaith	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	Cyfyngedig	Atodiad 10
Dilyniant – Llys Cadfan	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	Digonol	Atodiad 11
Dilyniant – Plas Hafan	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	Digonol	Atodiad 12

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	LEFEL SICRWYDD	ATODIAD
Taliadau Uniongyrchol	Tîm Arweinyddiaeth Corfforaethol Oedolion, Iechyd a Llesiant	Gwasanaeth Busnes a Comisiynu Gofal	Digonol	Atodiad 13
Cegin Arfon	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Anableddau Dysgu	Cyfyngedig	Atodiad 14
Siop Galwch Acw	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Anableddau Dysgu	Cyfyngedig	Atodiad 15
Canolfan y Gwystl	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Anableddau Dysgu	Cyfyngedig	Atodiad 16
Cynllun Olyniaeth YGC	Priffyrdd, Peirianeg a YGC	YGC	Digonol	Atodiad 17
Cynllun Parhad Gwasanaeth	Priffyrdd, Peirianeg a YGC	Ar draws yr Adran	Digonol	Atodiad 18
Coed yn Syrthio	Priffyrdd, Peirianeg a YGC	Uned Reoli	Cyfyngedig	Atodiad 19
Grant Atal Digartrefedd	Tai ac Eiddo	Tai	Cyfyngedig	Atodiad 20
Grant Cymorth Tai	Tai ac Eiddo	Tai	Digonol	Atodiad 21

2.2.2 Mae lefelau sicrwydd cyffredinol archwiliadau yn syrthio i un o bedwar categori fel y dengys y tabl isod.

LEFEL SICRWYDD	UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.
	DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.
	CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.
	DIM SICRWYDD	Ystyrir bod y rheolaethau mewn lle yn annigonol gyda methiant i gyflawni amcanion.

3. GWAITH AR Y GWEILL

3.1 Roedd y gwaith canlynol ar y gweill ar 25 Ionawr 2026:

- Addysg Tu Allan i'r Ysgol (*Addysg*)
- Dilyniant Cludiant Ysgolion (*Addysg/Amgylchedd*)
- Dilyniant Clybiau Brecwast (*Addysg*)
- Dilyniant Trafnidiaeth Ysgolion (*Amgylchedd*)
- Rheolaeth Adeiladu (*Amgylchedd*)
- Hyfforddiant Mandadol (*Gwasanaethau Corfforaethol*)
- Trefniadau Tân (*Gwasanaethau Corfforaethol*)
- Rheoli Gwybodaeth a Diogelu Data (*Corfforaethol*)
- Ymwybyddiaeth Gweithwyr Maes o'r Polisi Diogelu (*Corfforaethol*)
- CoLS/LPS (*Oedolion, Iechyd a Llesiant*)
- Taliadau All-Sirol (*Plant a Chefnogi Teuluoedd*)
- Amlogfa (*Priffyrdd, Peirianeg a YGC*)
- Rheolaeth Fflyd (*Priffyrdd, Peirianeg a YGC*)
- Dilyniant – Rheolaeth Categori Amgylchedd (*Priffyrdd, Peirianeg a YGC*)
- Costau Llety Argyfwng (*Tai ac Eiddo*)
- Amlogfa (*Priffyrdd, Peirianeg a YGC*)

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn yr adroddiad hwn ar waith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 29 Medi 2025 hyd 25 Ionawr 2026, sylwebu ar y cynnwys yn ôl dymuniad yr aelodau, a chefnogi'r gweithrediadau cytunedig sydd eisoes wedi'u cyflwyno i reolwyr y gwasanaethau perthnasol.

CASGLU GWASTRAFF MASNACHOL**1. Cefndir**

- 1.1 Mae'r Cyngor yn darparu gwasanaeth casglu gwastraff masnachol i oddeutu 2,000 o fusnesau ar hyd a lled Gwynedd. Ym mis Ebrill 2024 daeth cyfraith ailgylchu newydd i rym. Mae'n golygu bod rhaid i bob gweithle, fel busnesau, y sector gyhoeddus, ac elusennau, wahanu eu heitemau ailgylchu yn ôl eu math cyn eu bod yn cael eu casglu. Roedd goblygiadau'r ddeddf yn golygu fod Cyngor Gwynedd fel gweithredwr casglu hefyd yn gorfod casglu deunyddiau gwastraff ac ailgylchu ar wahân.
- 1.2 Mae sicrhau ffynhonnell o incwm gwastraff masnachol a thai gwyliau yn greiddiol i'r gwasanaeth ac wedi ei adnabod fel un o'n prif risgiau ar gofrestr risg yr Adran.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod rheolaethau mewnol digonol ac effeithiol mewn lle ar gyfer rheoli a gweinyddu gwasanaeth casglu gwastraff masnachol y Cyngor. Gan fod y Gwasanaeth yn y broses o drosglwyddo i system newydd, nid oedd yr archwiliad yn cwmpasu'r rheolaethau mewnol oddi fewn y system gyfredol ond yn hytrach yn cwmpasu cynnal trafodaethau gyda staff perthnasol er mwyn adnabod unrhyw rwystredigaethau i gyflawni eu gwaith yn effeithiol, a bod y system newydd yn cwrdd â'r gwendidau yma.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	2
CANOLIG	1
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Ar amser yr archwiliad, mae'r Gwasanaeth Gwastraff Masnachol yn y broses o symud tuag at system weinyddol a rheoli newydd, Bartec. I'r perwyl yma, ni chynhaliwyd profion archwilio ar y system gyfredol, gyda'r bwriad gwreiddiol o wirio priodoldeb Bartec a sut bydd nodweddion y system newydd yn effeithio a hwyluso trefniadau gwaith, a lliniaru risgiau i'r gwasanaeth. Mae Bartec eisoes yn cael ei defnyddio gan y gwasanaeth gwastraff domestig, ond yn anffodus o safbwynt yr archwiliad, mae amserlen mabwysiadu'r system ar gyfer gwastraff masnachol wedi llithro, a disgwylir y bydd yn weithredol rhywbryd yn 2026/27. Nid oedd yn ymarferol cynnal archwiliad o'r system newydd felly, ond disgwylir bydd hyn yn destun archwiliad mewnol pellach unwaith mae'n weithredol.
- 5.2 Mae Bartec yn cynnig mwy na'r system gyfredol o fasdata syml Microsoft Access sy'n cofnodi manylion y busnesau, ac sy'n gofyn i'r timau casglu argraffu rhestr casglu ddyddiol oddi arno. Bwriad Bartec yw hwyluso a symleiddio casglu gwastraff drwy optimeiddio llwybrau casglu, rheoli biniau a chytundebau, olrhain cerbydau casglu, a darparu diweddariadau amser real i staff a chwsmeriaid. Gall Bartec hefyd hwyluso trefniadau ariannol, megis anfonebu. Mae'r Gwasanaeth yn manteisio ar y cyfle yma i adolygu eu trefn gweithio, ac mae gweithdy Ffordd Gwynedd gynhaliwyd ddiwedd 2024 wedi amlygu safbwyntiau gwahanol a rhwystrau yn y trefniadau cyfredol sydd angen i'w goresgyn.
- 5.3 Mae effeithiolrwydd unrhyw system yn dibynnu yn llwyr ar ansawdd y data sydd ynddo. Ymddengys bod y data yn system gyfredol y gwasanaeth gwastraff masnachol yn annibynadwy, gall arwain at gyflwyno rhestrau casglu anghywir i'r timau casglu a codi biliau anghywir ar gwsmeriaid. Golygai hyn nad oedd yn briodol trosglwyddo y data yn uniongyrchol i Bartec, ac mae hyn wedi cyfrannu yn sylweddol at yr oedi cyn ei fabwysiadu. Mae bwriad i swyddogion ymuno â'r timau casglu a dogfennu o'r newydd pa finiau sydd gan bob busnes, a chynhyrchu basdata newydd yn deillio o hynny. Nid yw'r biniau gyda sticeri swyddogol sy'n nodi eu perchennog fel y drefn gwastraff gardd domestig, gall greu rhwystrau i'r swyddogion. Mae'n hanfodol wedyn i gael trefn sy'n sicrhau bod y data yn aros yn gywir ar ôl yr ymarferiad yma.
- 5.4 Mae'r data annibynadwy yn creu risg bod casglwyr biniau wedi casglu mwy, neu lai, na'r hyn mae'r busnesau wedi talu amdano, a felly bod biliau anghywir wedi ei godi ar gwsmeriaid. Bydd creu basdata newydd sy'n seiliedig ar yr union nifer o finiau gwahanol sydd gan fusnesau yn debygol o newid lefelau incwm y gwasanaeth.
- 5.5 Mae rôl y swyddfa gefn yn y broses gyfredol yn cynnwys gweinyddu, cynghori cwsmeriaid a chefnogi timau casgliadau gwastraff masnachol. Ar hyn o bryd mae pob cais, ymholiad neu gŵyn yn dod drwy'r swyddfa, neu yn uniongyrchol i'r tîm casglu, ond nid oes sicrwydd bod y trefniadau cyfathrebu cyfredol yn galluogi pob achos i dderbyn y sylw a'r gweithrediad priodol.

Er bydd y drefn yma yn parhau gyda'r system newydd, bydd Bartec yn galluogi'r cwsmer i gyflwyno ceisiadau am wasanaeth drwyddo, gan leihau'r baich gweinyddol ar y swyddfa gefn, a diweddarau'r basadata o fewn y system yn syth.

- 5.6 Gall Bartec hefyd ymateb i ambell gwynion gan ddefnyddio ei ddata byw, megis petai oediadau gyda'r lori. Bydd disgwyl i'r timau casglu gofnodi pob casgliad yn Bartec drwy iPads, gan nodi unrhyw reswm dros beidio casglu (bin heb ei gyflwyno, gwastraff ailgylchu wedi'i gymysgu neu wedi'i lygredu ayb).
- 5.7 Yn sgil y gyllideb, mae disgwyl i'r gwasanaeth gwastraff masnachol gynhyrchu elw i'r Cyngor. Gwiriwyd trefniadau ar gyfer hysbysebu'r gwasanaeth, ond darganfuwyd nad oes marchnata rhagweithiol yn cael ei wneud. Cadarnhaodd y Rheolwr Gwastraff ac Ailgylchu eu bod wedi cychwyn gwaith ar hyn llynedd gan gydweithio gyda arbenigwyr 'Partneriaethau Lleol', sef corff cyhoeddus sy'n cefnogi awdurdodau lleol gyda agweddau gwahanol, megis marchnata, ond nid oes unrhyw waith pellach wedi ei wneud. Bwriedir hefyd adolygu ffioedd yn sgil y gystadleuaeth â'r sector breifat.

6. **Camau Gweithredu**

Mae'r Gwasanaeth wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Cynhyrchu basdata gwastraff masnachol o'r newydd drwy ymuno â'r timau casglu, dogfennu pa finiau gaiff eu casglu a sicrhau bod y data yn aros yn gywir a chyfredol.**
- **Bwriedir ailstrwythuro y Gwasanaeth Gwastraff Masnachol yn 2026**
- **Hyrwyddo'r gwasanaeth drwy farchnata rhagweithiol ac adolygu ffioedd.**

DILYNIANT TREFNIADAU DOSBARTHU BINIAU**1. Cefndir**

- 1.1 Cynhaliwyd Archwiliad Mewnol Trefniadau Dosbarthu Biniau fel rhan o gynllun 2024/25, er mwyn sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer dosbarthu biniau i drigolion a busnesau Gwynedd, gan ystyried y costau ymglymedig. Rhoddwyd lefel sicrwydd cyfyngedig i'r archwiliad, hynny yw, er bod rheolaethau mewn lle, roedd angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod y gweithrediadau cytunedig yn deillio o'r archwiliad llawn ddiweddaraf wedi eu gweithredu yn amserol i liniaru'r risgiau a adnabuwyd. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio cofnodion a dogfennaeth gefnogol, yn ogystal â chynnal ymweliad safle.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	1
CANOLIG	2
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 O'r 8 gweithrediad a gytunwyd o'r archwiliad gwreiddiol, gwelwyd mai 2 yn unig sydd wedi eu gweithredu, adroddir y casgliadau isod.

- 5.2 Cadarnhaodd Pennaeth Cynorthwyol Amgylchedd fod y gwasanaeth yn wynebu cynllun arbedion o £200,000. Un o'r ystyriaethau i gyrraedd yr arbediad yw i adleoli'r Gwasanaeth Dosbarthu Biniau. O'r herwydd, ni fydd unrhyw wario ar wella cyflwr y warws. Yn ystod ymweliad â Llwyn Isaf ar 2il o Hydref, 2025, gwelwyd fod glaw yn casglu mewn mannau yn yr adeilad oherwydd fod y to yn gollwng, gyda boscsys cardfwrdd sy'n dal yr offer wedi pydru. Fodd bynnag, roedd y cyfarpar oddi fewn mewn cyflwr derbyniol, ac y warws yn daclus a threfnus. Nodwyd, ers yr archwiliad llawn, fod y warws yn cael ei glanhau a'i threfnu yn rheolaidd.
- 5.3 Nodir, er fod clo ar giatiau'r depo, fod gan pob aelod staff, yn ogystal â staff cwmni 'Biogen' (sydd yn rhannu'r safle) allwedd.
- 5.4 Ers Mehefin 2025, cwmni 'Contenur UK Limited' sydd yn ailgylchu hen finiau ar ran y Cyngor, gan dalu £250 y tunnell. Er fod 3 casgliad wedi bod ers hynny, ni welwyd fod anfoneb wedi ei godi. Yn ogystal, nid oes anfoneb wedi ei godi ar gyfer casgliadau a wnaethpwyd gan gwmni 'Indigo Environmental' am y cyfnod 07/02/25-20/06/25, gwerth £1,701.00. Eglurodd Rheolwr Gwastraff ac Ailgylchu – Sicrwydd Ansawdd y byddai anfonebau yn cael eu codi yn fuan, a bod bwriad yn y dyfodol i anfonebu pob 6 mis.
- 5.5 Nid oes unrhyw fonitro o lefelau stoc, na gwiriadau stoc yn cael eu cynnal. Cadarnhawyd fod y gwasanaeth yn y broses o gaffael system newydd ('Bartec'), byddai'n galluogi nid yn unig monitro stoc yn effeithiol, ond hefyd i optimeiddio teithiau, gyda'r gobaith o allu lleihau'r defnydd o gerbydau hurio. Fodd bynnag, cadarnhawyd fod yr amserlen wedi llithro, ac nad oes disgwyl i'r system fod yn weithredol ar gyfer Gwasanaeth Dosbarthu Biniau hyd nes Chwefror 2026.
- 5.6 Gwelwyd fod y gwasanaeth yn ystyried opsiynau amgen i alluogi staff llaw, sydd heb fynediad i'r Porth E-ddysgu na'r Ganolfan Bolisi, i gwblhau modiwlau a pholisïau mandadol y Cyngor.

6. Camau Gweithredu

Mae'r swyddogion perthnasol wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Bod gwiriadau stoc yn cael eu cynnal yn rheolaidd ac yn effeithiol.**
- **Bod incwm o werthu hen finiau yn cael ei hawlio yn brydlon.**
- **Bod pob gyrrwr yn cwblhau modiwlau E-ddysgu mandadol y Cyngor .**
- **Bod pob gyrrwr yn derbyn polisïau mandadol, megis Diogelu.**

IECHYD ANIFEILIAID**1. Cefndir**

- 1.1 Mae gan Awdurdodau Lleol yng Nghymru ddyletswyddau statudol i weithio gyda cymunedau lleol i'w helpu i gydymffurfio â'r gyfraith sydd wedi'i chyflwyno i ddiogelu lles anifeiliaid ac i atal lledaeniad afiechydon anifeiliaid. Mae Awdurdodau Lleol yn helpu ffermwyr a busnesau i gydymffurfio â'r Ddeddf Iechyd Anifeiliaid 2006 ac maent hefyd yn gyfrifol am gymryd camau pan fo'r cyfreithiau yn cael eu torri.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle gan y gwasanaeth i weithredu yn unol â gofynion y Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006 a bod safonau uchel o ran iechyd a lles anifeiliaid yn cael eu cynnal. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu asesu effeithlonrwydd y gwasanaeth ar eu gweithdrefnau monitro ac ymateb i argyfyngau, trefniadau cynllunio ac ymweliadau, hyfforddiant aelodau staff a gwirio'r drefn cwynion.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	2
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Mae gan y Cyngor yr hawl i gymryd meddiant o unrhyw anifail ble mae eu hiechyd a lles yn dioddef poen neu straen diangen ar dir amaethyddol, ac anifeiliaid caiff eu cadw a'u magu mewn amodau sydd ddim yn cydymffurfio â'r Ddeddf Iechyd Anifeiliaid 2006.

Gwelwyd achos diweddar ble roedd yn rhaid i'r Cyngor gymryd meddiant o anifeiliaid gan ffermwr yn yr ardal, oherwydd amodau gwael ac esgeulustod i'r anifeiliaid gan gyflawni troseddau lles anifeiliaid. Roedd disgwyl i'r Cyngor ymateb i'r achos yma o fewn dyddiau a chael hyd i gontractwyr i wneud y gwaith ar frys. Nid oedd unrhyw waith papur ar gael ac nid oedd contract ffurfiol gyda'r contractwyr wedi ei greu na phroses tendro wedi ei dilyn. Eglurodd y Rheolwr Safonau Masnach a Thrwyddedu bod hyn yn achos o argyfwng, ac nid oes achos tebyg wedi digwydd yn y gorffennol.

- 5.2 Gwelwyd achos arall ble roedd yn rhaid i'r Cyngor gamu fewn i sicrhau bod gan anifeiliaid ar y fferm fwyd a dŵr. Nid cyfrifoldeb swyddogion Safonau Masnach yw bwydo a gwarchod yr anifeiliaid, felly roedd yn rhaid i'r Cyngor gael hyd i rywun ar fyr rybudd i wneud y gwaith. Gwelwyd bod opsiynau yn gyfyngedig yn y sefyllfa yma a roedd pryder am iechyd a lles yr anifeiliaid, felly dim ond cytundeb ar lafar oedd gan y Cyngor gyda'r sawl oedd yn fodlon i wneud y gwaith. Gwelwyd bod pob achos yn wahanol a bod gan y Cyngor gysylltiadau gydag Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA), yr Heddlu a milfeddygon i wneud y gwaith.
- 5.3 Derbyniwyd copi o bolisi Safonau Masnach dyddiedig 2011, ac eglurodd y Rheolwr bod y prif egwyddorion yn dal i gael ei dilyn, er ei fod yn bolisi hen. Ni welwyd bod unrhyw fath o ganllawiau clir eraill gan y gwasanaeth yn nodi trefniadau, gweithdrefnau, pwyntiau cyswllt ayb. Cytunodd y Rheolwr bod y polisi angen ei ddiweddarau, a buasai canllawiau a rhestr o gontractwyr yn fuddiol hefyd, ond oherwydd diffyg capasiti ac adnoddau prin o fewn y gwasanaeth, ei bod hi'n anodd cael amser i wneud hyn gan mai eu blaenoriaeth yw sicrhau iechyd a lles anifeiliaid.
- 5.4 Defnyddir system 'Tascomi' er mwyn cofnodi manylion achosion. Mae dros 720 o gwynion wedi ei gofnodi yn y system, a gwiriwyd sampl o 20 cwyn ar hap. O'r sampl a wiriwyd, roedd 14 cwyn wedi cau, a 6 'ar y gweill'. O'r cwynion sydd wedi cau a'u cwblhau, ar gyfartaledd gwelwyd bod y gwasanaeth yn anfon ymateb gyntaf i'r cwynion o fewn 1.18 diwrnod, ac yn eu datrys o fewn 4.73 diwrnod.
- 5.5 Darganfuwyd nad yw'r gwasanaeth yn derbyn arian ychwanegol os oes angen i'r Cyngor gymryd meddiant o anifeiliaid. Eglurodd y Rheolwr bod consensws genedlaethol fod y Ddeddf Iechyd Anifeiliaid 2006 ddim yn addas i bwrpas bellach, a gwelwyd enghraifft o un Awdurdod wedi gwario dros filiwn yn dilyn gorfod meddiannu anifeiliaid.

6. Camau Gweithredu

Mae'r gwasanaeth Safonau Masnach wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Diweddarau'r polisiau a gweithdrefnau sydd mewn lle.
- Edrych i sefydlu rhestr o gontractwyr, a chael gweithdrefn mewn lle i sefydlu cytundeb gyda contractwyr mor fuan â phosib ar ôl i'r gwaith gychwyn.

DILYNIANT CEISIADAU RHYDDID GWYBODAETH**1. Cefndir**

- 1.1 Cynhaliwyd Archwiliad Mewnol Ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth fel rhan o gynllun 2024/25, er mwyn sicrhau bod trefniadau addas mewn lle ar gyfer gweinyddu a gweithredu ceisiadau am wybodaeth drwy'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Fel rhan o'r archwiliad gwreiddiol, adolygwyd trefniadau oedd mewn lle ar gyfer derbyn, dosbarthu, casglu ac ymateb i geisiadau o dan y Ddeddf.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod y gweithrediadau cytunedig yn deillio o'r archwiliad llawn diweddaraf wedi eu gweithredu yn amserol i liniaru'r risg. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio cofnodion neu ddogfennaeth gefnogol.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	2
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Cytunwyd ar bump cam gweithredu yn yr archwiliad gwreiddiol ym Medi 2024, a'r cwbl efo sgôr risg o 5. Gwelwyd bod y camau wedi cael eu gweithredu ac adroddir y casgliad isod, ond mae gwaith parhaus mewn lle i annog adrannau a swyddogion i ymateb o fewn yr amserlen statudol, a bod yn rhagweithiol i roi fwy o setiau data ar y wefan (data agored).

- 5.2 Ers i'r archwiliad mewnol gael ei gynnal, comisiynwyd Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (ICO) i gynnal archwiliad allanol ar drefn Rhyddid Gwybodaeth y Cyngor. Cynhaliwyd yr archwiliad allanol yn ystod mis Ebrill 2025, a chyhoeddwyd yr adroddiad ar y canlyniadau ym mis Mai 2025. Roedd y canlyniadau yn cynnwys sgôr sicrwydd 'Rhesymol' o ran ymatebion i ofynion y Ddeddf, ond bod rhywfaint o le i wella'r trefniadau presennol er mwyn lleihau'r risg o beidio â chydymffurfio a'r Ddeddf.
- 5.3 Un o'r risgiau amlygwyd yn yr archwiliad mewnol gwreiddiol oedd methiant i ddiweddarau'r Cynllun Cyhoeddi yn rheolaidd yn unol ag Adran 19 o'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth. Mae'r Cynllun bellach wedi cael ei ddiweddarau ar y wefan i gynnwys y wybodaeth gyfredol.
- 5.4 Gwelwyd o'r archwiliad mewnol gwreiddiol bod diffyg trefniadau prosesu ceisiadau yn bodoli ac felly yn achosi methiant i'r Cyngor ymateb i geisiadau o fewn yr amserlen a ganiateir. Roedd perfformiad Gwynedd ychydig is na ystadegau rhyddid gwybodaeth Llywodraeth y DU yn 2023, gyda chyfradd prydlondeb Gwynedd yn 77%, o gymharu â chyfradd o 81% ar draws yr holl gyrff sy'n cael eu monitro. Erbyn hyn, mae cyfradd ymateb Cyngor Gwynedd wedi gwella yn sylweddol yn 2025/26 gan godi i 89% ar gyfer chwarter 1, ac i fyny i 92.1% yn chwarter 2.
- 5.5 Cadarnhaodd yr Uwch Swyddog Statudol Diogelu Data bod rhaglen waith wedi ei chreu sy'n cynnwys argymhellion gan y Swyddfa Comisiynydd Gwybodaeth, ac mae cynnydd ar y rhaglen waith yn cael ei adrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac i'r Bwrdd Rhaglen Ymateb.
- 5.6 Gwelwyd bod cyfathrebu wedi gwella gyda cydlynwyr yr adrannau gan fod y tîm cefnogol yn cael sgwrs gyda hwy ar Teams i'w hatgoffa a holi am atebion. Yn ogystal, cynhaliwyd sesiwn hyfforddi i gydlynwyr adrannau ym mis Mehefin 2025 ac mae sesiwn arall yn cael ei gynnal mis Medi er mwyn rhannu arferion da. Er hynny, un o argymhellion gan y Swyddfa Comisiynydd Gwybodaeth oedd y dylai'r Cyngor gyflwyno hyfforddiant gorfodol ar Ryddid Gwybodaeth i holl staff ar draws y Cyngor, a derbyniwyd cadarnhad bod modiwl e-ddysgu newydd wedi ei greu.
- 5.7 Gwelwyd bod yr Uwch Swyddog Statudol Diogelu Data wedi rhannu e-bost i reolwyr y Cyngor sy'n cynnwys ychydig o arweiniad ar geisiadau rhyddid gwybodaeth. Mae bwletin wedi ei gynnwys yn yr e-bost, sef dogfen yn nodi sut i adnabod cais am wybodaeth, linc at dudalen gwefan data agored, sef setiau data sydd yn cael eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor, yn ogystal a linc i'r Polisi Rhyddid Gwybodaeth a'r Cynllun Cyhoeddi. Gwelwyd bod mwy o setiau 'Data Agored' wedi cael eu rhoi ar y wefan ers yr archwiliad gwreiddiol.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Parhau i annog adrannau a swyddogion i ymateb i geisiadau o fewn yr amserlen statudol**
- **Sicrhau bod argymhellion gan y Swyddfa Comisiynydd Gwybodaeth yn derbyn sylw ac yn cael eu cwblhau yn unol â'r amserlen.**

ADENNILL INCWM**1. Cefndir**

- 1.1 Mae'r Cyngor wedi codi dros £9 miliwn o anfonebau drwy'r system dyledwyr (o Chwefror 2025 hyd at Awst 2025) ac mae gwerth £8.7miliwn o ddyledion dros 6 mis oed (cyn 1 Chwefror 2025) yn parhau i sefyll. Mae'r Gwasanaeth Incwm yn gyfrifol am adennill dyledion drwy gydymffurfiaeth â Cyfansoddiad y Cyngor ynghyd â Pholisi Adennill y Cyngor 2024. Adroddwyd yn mis Awst 2025 mai y cyfartaledd cyfradd casglu oedd 68.56% o fewn y mis gyda gweddill y ddyled na ellir ei hadennill yn cronni dros amser.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle i gasglu, adennill a dileu dyledion y Cyngor a gwirio cydymffurfiaeth â Pholisi Adennill y Cyngor. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio sampl o ddyledion sydd wedi cael eu codi, adennill a rhai sydd wedi cael eu dileu i sicrhau bod trefniadau priodol ac amserol ar gyfer adnabod a delio â ôl-ddyledion.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	1
CANOLIG	5
ISEL	0

5. Darganfyddiadau

- 5.1 Fel rhan o'r archwiliad, cyflwynodd y Gwasanaeth Incwm ddau adroddiad, sef adroddiad o anfonebau â dyledion cyfan y Cyngor hyd at 31 o Awst 2025 ac adroddiad ar gyfer pob dyledwr er mwyn dadansoddi y nifer o anfonebau a'r ddyled sydd ar y system, ac hefyd y dyledwyr sydd â'r dyledion uchaf.

- 5.2 Gwiriwyd sampl o 40 o anfonebau a godwyd drwy system dyledwyr y Cyngor i sicrhau bod trefniadau adennill wedi cael eu gweithredu yn unol â pholisi Adennill y Cyngor. Yn ogystal gwiriwyd 16 o ddyledwyr sydd â nifer uchel o ddyled wedi cronni yn erbyn eu cyfrif. O'r gwiriadau, cadarnhawyd bod y dyledion wedi cael eu hadennill yn brydlon, yn y camau cyntaf, mewn pob achos h.y. nodyn atgoffa ar ôl 28 diwrnod o'r dyddiad anfoneb dyledus neu bod trefniadau wedi cael eu sefydlu i adennill dyled megis debyd uniongyrchol, cynllun rhandaliadau, ei gyfeirio at swyddog cyfrifol ayb.
- 5.3 Ar gyfer ysgrifennu i ffwrdd dyledion, cadarnhawyd ar gyfer sampl o ddyledion a gyflwynwyd i'r Pennaeth Cyllid i ysgrifennu i ffwrdd yn Mehefin 2025 bod camau priodol wedi'u cymryd yn unol â pholisi Adennill y Cyngor.
- 5.4 Darganfuwyd bod rhai swyddogion o fewn adrannau eraill gyda hawliau ar y system dyledwyr i ganiatáu iddynt sefydlu anfonebau eu hunain. Ymddengys bod trywydd archwilio ar gyfer y gweithrediadau adennill yn bodoli a bod mynediad i'r system yn cael ei reoli gan systemau gweinyddwyr yn briodol gyda hawliau wedi cael eu gosod/cyfyngu ar gyfer pob defnyddiwr.
- 5.5 Fodd bynnag, adnabuwyd methiannau a risgiau mewn sawl gweithrediad neu ble nad oedd trefniadau ffurfiol mewn lle ar gyfer dibenion adennill dyledion y Cyngor fel a nodir isod.
- 5.6 Ni welwyd canllawlyfr yn bodoli i'r Gwasanaeth Incwm, na chyfarwyddiadau i ddefnyddwyr y system ar gyfer sefydlu a chymeradwyo anfonebau. Derbyniwyd yr ymateb bod swyddogion yn hyfforddi o fewn adrannau ei gilydd, yn ogystal â bod cyfarwyddiadau ar gael ar wefan y system os yw swyddogion angen cymorth. Fodd bynnag, gyda trosiant staff uchel, mae risg o ddibyniaeth ar staff sydd â phrofiad a'r arbenigedd i hyfforddi staff newydd, all fod yn heriol yn yr hinsawdd bresennol, gydag adnoddau cyfyngedig.
- 5.7 Darganfuwyd wrth wirio sampl o ddyledion, bod 75% o'r dyledion sef oddeutu £13.4miliwn wedi cael eu hatal am wahanol resymau sydd yn cael ei adnabod ar y system drwy wahanol fflagiau. Dadansoddwyd bod 11% o'r dyledion sydd wedi cael eu hatal, sef £1.7miliwn oherwydd bod y gwasanaethau wedi gofyn i'w hatal neu bod y ddyled wedi cael ei chyfeirio at y gwasanaeth/adran berthnasol (Fflagiau D, E, F). Ymddengys nad oes trefniadau ffurfiol ar gyfer dilyn i fyny ar y dyledion yn golygu bod risg uchel all trefniadau adennill fod yn sefyll am hir dymor heb ymyrraeth bellach gan wasanaethau i'w hadennill sydd yn gohirio'r drefn, yn cynyddu'r posibilrwydd o ddyledion drwg ddim yn cael eu casglu o fewn y cyfnod statudol, ac yn y pen draw yn cael eu hysgrifennu i ffwrdd. Mae 1% o'r cyfrifon yma sydd angen eu ysgrifennu i ffwrdd yn bodoli ar y system (sef gwerth oddeutu £89,600).
- 5.8 Yn ogystal â hyn gwelwyd achosion wedi'u cyfeirio at y Gwasanaeth Cyfreithiol gan y Gwasanaeth Incwm ym mis Mai 2025 ond ni dderbyniwyd cydnabyddiaeth gan Gyfreithiol hyd 8fed o Hydref 2025 sydd yn oedi'r cyfle i adennill yn brydlon.

- 5.9 Nid oes cytundeb gwasanaeth/canllawiau sydd yn dynodi cyfrifoldebau rhwng y gwasanaethau a'r Gwasanaeth Incwm, sydd yn golygu bod diffyg atebolrwydd yn y Gwasanaethau i sicrhau bod camau adennill yn cael eu gweithredu'n brydlon.
- 5.10 Gwelwyd o'r sampl a wiriwyd bod rhai dyledwyr wedi derbyn gwasanaeth gan y Cyngor serch bod eisoes dyledion yn bodoli all chwyddo swm y dyledion anadferadwy. Mae hyn yn debygol o ddigwydd yn enwedig pan nad yw gwasanaethau yn gwirio'u dyledion neu heb fynediad i'r system i'w gwirio.
- 5.11 Mae'n bosib nad yw gwasanaethau yn ymwybodol o'r dyledion drwg hyd y bydd y Gwasanaeth Incwm yn gwneud cais i ddileu'r dyled sydd yn cael effaith ar eu gyllideb yn y pendraw. Unwaith mae anfoneb wedi'i chreu, bydd yn ymddangos fel incwm yn y cyfrifon oni bai ei bod yn cael ei dileu neu ei hysgrifennu i ffwrdd, felly nid oes cymhelliad i'r gwasanaethau roi cymorth i gasglu'r ddyled yn brydlon. Golyga hefyd bod risg i wasanaethau allu chwyddo incwm eu cyllideb drwy gyflwyno anfonebau o flaen llaw ar y system. Er mwyn osgoi hyn, adroddodd yr Uwch Swyddog Adennill bod rhai cynghorau yn gwrthdroi'r incwm os nad yw'r incwm wedi cael ei dderbyn/adennill ar ôl 2 neu 3 mis o ddyddiad yr anfoneb.
- 5.12 Mynegodd y Rheolwr Incwm, yn hanesyddol roedd pob adran yn derbyn rhestr o'u dyledion dyledus ond nad yw'r ymarferiad wedi cymryd lle ers tro ond credir y dylid ail gyflwyno'r ymarferiad ar sail chwarterol gyda'r nod bod gwasanaethau yn cymryd sylw ac yn gweithredu.
- 5.13 Yn dilyn cyfarfod gyda'r Rheolwr Incwm a'r Uwch Swyddog Adennill, adroddwyd mai ond un adroddiad a ddefnyddir yn fisol ar gyfer adnabod y dyledion i gyd oddi ar y system dyledwyr ond bod y data yn cael eu echdynnu â llaw yn hytrach na cael ei gynhyrchu ar 'schedule' o'r system. Yn dilyn ymholiadau pellach, darganfuwyd bod methiannau yn y system yn rhwystro'r Gwasanaeth Incwm allu gweithio yn fwy effeithiol ac effeithlon, megis drwy adnabod a chreu adroddiad o ddyledwyr drwg, y gallu i roi dyddiadur gweithredu ar y system ar waith sydd angen eu dilyn i fyny, atal dyled gyda dyddiad dod i ben fel nad yw'r ddyled wedi'i hatal yn barhaol.
- 5.14 Meddiannwyd yr ystadegau ar gyfer monitro perfformiad y Gwasanaeth Incwm a gwelwyd mai'r mesur perfformiad yw gwerth dyledion amrywiol dros 6 mis oed a chyfradd casglu misol. Fodd bynnag, wrth gynnal yr archwiliad, darganfuwyd nad yw rhai anfonebau yn cael eu hadennill gan y Gwasanaeth Incwm oherwydd bod y rheolaeth allan o'u dwylo ac felly mae y cyfrifoldeb dilysu a mynd ar ôl y dyledion hyn yn disgyn ar adrannau eraill sydd yn ystumio'r data yma. Adnabuwyd y canlynol i fod yn eithriadau ac allan o reolaeth casglu'r Gwasanaeth Incwm:

Dyledwr/Fflag	Balans (31/08/25)	Cyfrifoldeb
Prefix 'i'	£1,471,548.75	Cefnffyrdd
Arwystl Cyfreithiol / ystâd diweddar (S,S1,S2,SL)	£3,629,549.44	Cyllid Gofal
<i>Betsi Cadwaladr University</i>	£2,625,867.33	Oedolion

- 5.15 Serch hynny, deallir nad oes trefniadau adennill wedi'u ffurfioli ar gyfer y gweddill y ddyled (47%), ar gyfer adnabod pwy sydd yn atebol ar gyfer codi, adennill ac adrodd ar gweddill y dyledion. Mae'r diffyg yma yn golygu bod y Gwasanaeth Adennill, yn ddi-ofyn 'default' wedi derbyn y cyfrifoldeb dros y dyledion er nad oes ganddynt reolaeth dros y gweithdrefnau dilysu nac adennill y dyledion.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Gwasanaeth Incwm gyda chefnogaeth Uwch Ymgynghorydd Ffordd Gwynedd wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Sefydlu cytundeb lefel gwasanaeth yn dynodi cyfrifoldebau gwasanaethau ynghyd â chyfrifoldebau Incwm i sicrhau bod y Cyngor yn adennill dyledion yn brydlon.**
- **Edrych ar awtomeiddio prosesau sydd nawr yn cael eu gweithredu ar law e.e. cyflwyno fformat biliau newydd, dosbarthiad y biliau, sefydlu trefniadau derbyn taliadau newydd a chreu adroddiadau i hwyluso'r drefn adennill.**
- **Adolygu anfonebau gyda Gwasanaethau perthnasol i ddilysu dyledion sydd ar y system.**
- **Cais i'r Tîm Rheoli i ystyried newid y drefn cofnodi/adnabod incwm fel bod y Gwasanaeth yn gallu penderfynu i wrthdroi'r incwm os nad yw'r incwm wedi cael ei dderbyn/adennill ar ôl cyfnod penodol o ddyddiad yr anfoneb.**
- **Cais i'r Tîm Rheoli i ail adolygu cyfrifoldebau adrodd ystadegau adennill sydd tu hwnt rheolaeth y Gwasanaeth Adennill.**

PRAESEPTAU**1. Cefndir**

- 1.1 Praesept yw'r dreth sy'n cael ei bennu gan Cyngorau Cymuned a'i godi ar anheddau o fewn eu hardal. Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am gasglu'r dreth yma drwy filiau Treth Cyngor, gan ystyried y nifer o anheddau sydd o fewn y gymuned, a'u band. Trosglwyddir yr arian i'r Cyngorau Cymuned mewn rhandaliadau o fewn y flwyddyn. Defnyddir y praesept i ariannu ystod eang o waith sydd tu hwnt i waith â wneir gan yr Awdurdod Lleol, megis cynnal mynwentydd, atgyweirio llochesi bws neu dorri gwair a chynnal llwybrau.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod praeseptau Cyngorau Tref a Chymuned yn cael eu gweinyddu yn briodol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio'r drefn o weinyddu'r praeseptau ar gyfer 2025/26, drwy adolygu'r wybodaeth a dderbyniwyd gan y Cyngorau gan sicrhau bod y system Treth Cyngor yn cynhyrchu biliau cywir.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

- 4.1 Detholwyd sampl ar hap o 20 Cyngor Cymuned er mwyn sicrhau eu bod wedi derbyn y praesept y gofynnir amdano, a bod trefniadau mewn lle fel bod Cyngor Gwynedd yn casglu'r dreth cywir oddi wrth yr anheddau, gan ystyried Sylfaen Drethiannol y gymuned.
- 4.2 Gwiriwyd cofnodion yr Uned Gyfrifeg a gwelwyd bod e-byst wedi eu hanfon allan i'r Cyngorau Cymuned cychwyn mis Rhagfyr 2024 gyda cais am ffigwr praesept i'w dychwelyd erbyn diwedd mis Ionawr 2025, ac egluro bydd y praesept yn cael eu dalu mewn dau randaliad. Darganfuwyd nad oedd rhai o'r Cyngorau Cymuned wedi ymateb o fewn yr amserlen dynodedig, ond gwelwyd bod yr Uned Gyfrifeg wedi cysylltu gyda hwy i'w hatgoffa.
- 4.3 Wrth dderbyn y wybodaeth gan y Cyngorau Cymuned, gwelwyd bod gwiriadau annibynnol yn cael eu cynnal er mwyn sicrhau cywirdeb o fewn yr Uned Gyfrifeg yn ogystal a'r Gwasanaeth Refeniw wrth drosglwyddo'r wybodaeth i'r System Treth Cyngor.

- 4.4 Y Sylfaen Drethiannol yw'r nifer damcaniaethol o anheddau y tybir eu bod o fewn Band D sydd mewn Cymuned. Cyfrifir y Sylfaen Drethiannol ar gyfer 2025/26 drwy adnabod y gwir nifer o anheddau ar y system Treth Cyngor ar y 31/10/24 a'i addasu yn unol a rhagamcan o newidiadau dros y 17 mis canlynol, wedi ei addasu eto i ystyried gostyngiadau perthnasol, gan drosi'r bandiau gwahanol i fod yn gyfystyr a Band D. Trafodwyd cyfrifiad y Sylfaen Drethiannol gyda'r Uned Treth Cyngor a dilynwyd sampl o'r ffigyrau yn ôl i'r system, a gwelwyd eu bod yn briodol.
- 4.5 Ar gyfer sampl a ddetholwyd, dilynwyd y praesept gofynnir amdano yn ôl i'r system Treth Cyngor, drwy rannu'r praesept gyda'r Sylfaen Drethiannol. Defnyddiwyd fformiwlâu er mwyn sicrhau bod paramedrau'r bandiau eraill o fewn y system – sy'n gyfraneddol i Band D, yn gywir. Gwiriwyd sampl o filiau Treth Cyngor a gwelwyd bod y ffigyrau yn gywir.

CYFRIFON AMGUEDDFA LLOYD GEORGE

1. Cefndir

- 1.1 Mae Amgueddfa Lloyd George a cartref ei blentyndod, Highgate, Llanystumdwy, yn olrhain bywyd cyn Brîf Weinidog y DU. Gweinyddir yr amgueddfa, sy'n elusen gofrestredig, gan Gyngor Gwynedd gyda chymorth Cyfeillion yr Amgueddfa sy'n cefnogi a chynorthwyo datblygiad yr Amgueddfa a'i defnydd addysgiadol. Oherwydd bod yr elusen wedi uchafu trothwy incwm o £25,000, rhaid cyflwyno cyfrifon i'r Comisiwn Elusennau am 2024-25, gan gynnwys adroddiad archwiliwr annibynnol o'r cyfrifon.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd cwblhau adroddiad archwiliwr annibynnol o gyfrifon yr Amgueddfa am y flwyddyn ariannol 2024-25, gan roi sicrwydd bod yr hyn a gyflwynir i'r Comisiwn Elusennau yn gywir. Gwnaethpwyd hyn drwy eu cysoni gyda chyfrifylfr y Cyngor, gan sicrhau bod yr holl drafodion yn berthnasol i'r Amgueddfa.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnl mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

- 4.1 Darganfuwyd fod y cyfrifon ar gyfer 2024-25 yn briodol ac felly cwblhawyd adroddiad yr archwiliwr annibynnol er mwyn datgan hynny.

TAN Y MARIAN**1. Cefndir**

- 1.1 Mae Cartref Tan y Marian wedi ei leoli yn nhref Pwllheli ac wedi ei gofrestru i ddarparu gofal preswyl ar gyfer hyd at 9 o breswylwyr dros 18 oed sydd ag anableddau dysgu ac yn ei chael yn anodd byw yn annibynnol o fewn y gymuned, neu sydd wedi eu hasesu fel angen cefnogaeth.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer rheoli a chynnal y cartref yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio bod trefniadau'r cartref yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	7
CANOLIG	8
ISEL	1

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Gwiriwyd Cynlluniau Gofal 3 preswlydd yn ystod yr ymweliad. Eglurwyd fod y rhain yn derbyn adolygiad blynyddol gan weithiwr cymdeithasol, yn ogystal ag adolygiadau mewnol yn fisol. Ar gyfer y 3 cynllun gofal a wiriwyd gwelwyd nad oedd adolygiadau misol yn cael eu cynnal yn rheolaidd, gyda 1 cynllun heb dderbyn adolygiad misol ers 2024.

Nododd y Rheolwr fod cynnwys y cynlluniau yn gyfredol, a'u bod wedi bodloni gofynion y gweithiwr cymdeithasol sydd yn cynnal yr adolygiad blynyddol. Ar gyfer y 3 cynllun a wiriwyd, gwelwyd fod adroddiadau'r adolygiad blynyddol diweddaraf wedi eu dyddio 2024, 2018, ac 2014. Awgrymodd y Rheolwr fod adolygiadau wedi eu cynnal yn ddiweddar, ond nad oedd wedi argraffu'r adroddiadau ar gyfer eu cadw yn y cynlluniau. Cyn rhyddhau'r Adroddiad Drafft derbyniwyd tystiolaeth fod 2 o'r 3 cynllun wedi eu hadolygu o fewn y flwyddyn ddiwethaf.

- 5.2 Ar un achlysur, gwelwyd nad oedd cofnod o eitemau personol preswylwyr yn bresennol yn eu cynllun gofal, gyda chofnodion dau breswilydd arall yn annigonol.
- 5.3 Gwelwyd nad oedd rhai o asesiadau risg unigol pob preswilydd, megis 'Bathio', 'Gwneud a Thywallt Paned', wedi eu hadolygu ers 2018. Roedd hyn yn wir am 2 allan o'r 3 cynllun gofal a wiriwyd. Anodd hefyd roedd canfod dyddiad yr adolygiad diwethaf, gyda staff y cartref yn llofnodi a dyddio mewn gwahanol fannau ar y ddogfen. Gwelwyd fod asesiadau risg generig y cartref yn gyfredol, wedi eu hadolygu yn y flwyddyn ddiwethaf, ond eto, nad oedd trefn ar ran llofnodi a dyddio.
- 5.4 Ers Hydref 2022 mae'n ofynnol i weithwyr cartrefi gofal oedolion gofrestru gyda Gofal Cymdeithasol Cymru. Ar gyfer y sampl o 10 aelod staff gwiriwyd eu cofnodion hyfforddiant, ni welwyd fod 2 wedi cofrestru. Daethpwyd a hyn i sylw'r Rheolwr. Cadarnhawyd fod 1 bellach wedi gorffen gweithio oherwydd rhesymau meddygol, gyda'r aelod staff yn weddill wedi cofrestru yn ddiweddar.
- 5.5 O'r 4 aelod staff a ddetholwyd ar gyfer gwirio eu ffeiliau staff, gwelwyd fod 3 wedi eu goruchwyllo yn y mis diwethaf, er na'u gwerthuswyd ers 2024 cyn hynny. Ar gyfer yr aelod staff yn weddill, gwelwyd nad oedd wedi derbyn goruchwyliaeth ers Ebrill 2024, ble mae disgwyl eu cynnal pob tri mis..
- 5.6 Ni wiriwyd Cofrestr Eiddo'r cartref yn dilyn cadarnhad gan y Rheolwr nad oedd wedi ei adolygu ers 3 mlynedd.
- 5.7 Ar gyfer y 4 preswilydd gwiriwyd eu cofnodion arian poced, gwelwyd fod derbynebaw ar gyfer gwariant fan hufen ia ar goll ar sawl achlysur, fodd bynnag, o ystyried cyn lleied y gwariant, ac nad ydi faniau yn rhoi derbynebaw, tybir fod hyn yn dderbyniol.
- 5.8 Gwelwyd fod profion wedi eu cynnal ar y larwm a diffoddwyr tân ar wythnos yr ymweliad, fodd bynnag, roedd sawl prawf wedi ei fethu cyn hynny, gyda phroffion heb eu cynnal o gwbl am y cyfnod 08/05/25-20/06/25. Nodir fod disgwyl eu cynnal yn wythnosol.
- 5.9 Mae'r cartref yn cofnodi hyfforddiant staff yn fewnol ar daenlen bwrbasol. Er i'r Rheolwr nodi fod y daenlen yn weddol gyfredol, gwelwyd nad oedd unrhyw hyfforddiant wedi eu nodi ar gyfer y Rheolwr na'r Dirprwy, gyda chofnodion gweddill y staff hefyd yn anghyflawn o'u cymharu â thystysgrifau a welwyd yn y cartref, a chofnodion ar System Swyddi Gwynedd. O'r 10 aelod staff a ddetholwyd ar gyfer gwirio eu hyfforddiant Cymorth Cyntaf, gwelwyd nad oedd unrhyw un wedi derbyn hyfforddiant ers 2018, ble mae disgwyl ei adnewyddu pob 3 mlynedd.

- 5.10 Yn yr un modd, cadarnhawyd ar System Swyddi Gwynedd nad oedd unrhyw un o'r 10 aelod staff a ddetholwyd wedi darllen unrhyw un o bolisiau'r Cyngor, gan gynnwys y Polisi Diogelu. Eglurodd y Rheolwr nad oedd gan y staff fynediad at y Ganolfan Bolisi, gyda chopi papur o'r Polisi Diogelu ar gael yn y cartref. Ni welwyd chwaith fod poster Diogelu wedi ei arddangos yn unman yn y cartref
- 5.11 Ymddengys nad yw pob aelod staff sydd yn darparu meddyginiaeth gyda hyfforddiant cyfredol. O'r 10 aelod staff a ddetholwyd ar hap ar gyfer gwirio eu cofnodion hyfforddiant, 7 yn unig sydd yn darparu meddyginiaeth. Er bod y 7 wedi cwblhau hyfforddiant perthnasol yn y 3 mlynedd diwethaf, gwelwyd nad ydi unrhyw un wedi cwblhau prawf cymhwysedd yn y flwyddyn ddiwethaf.
- 5.12 Nid yw tymheredd yr ystafell feddyginiaeth yn cael ei fonitro yn ddyddiol fel y disgwyl. Gwiriwyd y cofnodion am fis Gorffennaf, ni gofnodwyd tymheredd ar gyfer 25/07/25.
- 5.13 Wrth ddychwelwyd meddyginiaeth, gwelwyd nad ydi'r cartref yn defnyddio ffurflenni 'Return of Medication', gan yn hytrach gofnodi manylion megis enw'r preswlydd, enw'r feddyginiaeth, nifer y feddyginiaeth a'r rheswm am waredu ar bapur A4. Bydd hwn yn cael ei lofnodi gan 2 aelod staff, a threfniadau yn cael eu gwneud i'r fferyllfa leol eu casglu. Gwelwyd nad oedd y fferyllfa yn llofnodi wrth gasglu, ac nad oedd unrhyw ddogfennaeth amgen yn tystio hynny. Nododd y Rheolwr mai dyma ydi'r drefn wedi bod ers blynnyddoedd, ac nad oedd y fferyllfa byth yn llofnodi. Eiliodd Rheolwr Darparu a Datblygol Anableddau Dysgu fod BCUHB hefyd yn fodlon gyda'r trefniadau.
- 5.14 Gwelwyd nad oedd y cartref yn cadw pob cofnod o ddigwyddiadau o ganlyniad i wall gyda meddyginiaeth gyda'i gilydd yn yr ystafell feddyginiaeth, ond yn hytrach yn ffeiliau unigol y preswylwyr perthnasol. Yn dilyn ymholi ar niferoedd y digwyddiadau eleni, ac i weld y cofnodion cyfatebol, cadarnhaodd y Rheolwr nad oedd yn ymwybodol o'r niferoedd, ond bod digwyddiad diweddar, ac y byddai'n dychwelwyd y dogfennau o ffeil y preswlydd, a'u cyflwyno i'r Archwiliwr. Fodd bynnag, ni ellid dod o hyd i'r cofnodion hyn.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Rheolwr wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Trefnu cyfarfod gyda'r staff perthnasol i'w hatgoffa o amllder adolygu cynlluniau gofal, ac i gadw cofnodion priodol, gan gynnal gwiriadau rheolaidd er mwyn darganfod unrhyw danberfformio.**
- **Sicrhau fod adroddiadau'r Adolygiadau Blynnyddol diweddaraf yn cael eu cadw yn y cynlluniau gofal.**
- **Sicrhau fod cofnod cyfredol o eiddo preswylwyr, ar ffurf rhestr neu luniau, yn cael ei gadw yn eu cynlluniau gofal.**
- **Atgoffa'r staff perthnasol o amllder adolygu asesiadau risg unigol, gan sefydlu trefn effeithiol ar gyfer cofnodi adolygiadau.**
- **Cadw cofnodion priodol o ddyddiadau cofrestru staff, gan fonitro'n rheolaidd ac atgoffa staff o bryd mae angen adnewyddu.**

- Llunio rota goruchwyliaeth a gwerthuso, gan sicrhau fod pob aelod staff yn derbyn goruchwyliaeth bob 3 mis, a gwerthusiad blynyddol.
- Sicrhau fod gan y cartref gofnod cyfredol a'i holl eiddo, gan drefnu adolygiad blynyddol, neu wrth brynu/gwaredu eitemau.
- Trefnu fod cynlluniau gofal preswylwyr yn cael eu cadw mewn man diogel, dan glo.
- Labelu pwrs arian poced pob preswlydd yn glir.
- Diweddarau'r daenlen hyfforddiant i gynnwys gwybodaeth gyfredol, gan sicrhau adnewyddu amserol o unrhyw hyfforddiant wedi dod i ben, yn benodol, Cymorth Cyntaf.
- Trefnu fod pob aelod staff yn darllen y Polisi Diogelu, a bod cofnodion priodol yn cael eu cadw o bawb sydd wedi gwneud.
- Arddangos poster 'Diogelu' mewn man priodol, ble bydd pob aelod staff yn ei weld.
- Sicrhau fod pob aelod staff sy'n darparu meddyginiaeth yn cwblhau hyfforddiant perthnasol mor fuan â phosibl, gan gynnwys profion cymhwysedd, a bod cofnod yn cael ei gadw ar daenlen hyfforddiant y cartref.
- Sicrhau fod pob aelod staff sydd yn gyfrifol am ddarparu meddyginiaeth yn darllen y Polisi Meddyginiaeth yn flynyddol, ac/neu pan fo unrhyw newid, gan gadw cofnodion priodol.
- Atgoffa'r staff perthnasol i gofnodi tymheredd yr ystafell feddyginiaeth yn ddyddiol.
- Sicrhau defnydd o'r ddogfennaeth gywir wrth waredu â meddyginiaeth.
- Creu ffolder pwrpasol ar gyfer cadw cofnodion o ddigwyddiadau, gan addysgu staff o'r trefniadau newydd, er mwyn galluogi gwell monitro ac adnabod patrymau.

Y FRONDEG**1. Cefndir**

- 1.1 Mae Cartref y Frondeg wedi ei leoli yn nhref Caernarfon ac wedi ei gofrestru i ddarparu gofal preswyl ar gyfer hyd at 11 o breswylwyr dros 18 oed sydd ag anableddau dysgu ac yn ei chael yn anodd byw yn annibynnol o fewn y gymuned, neu sydd wedi eu hasesu fel angen cefnogaeth.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer rheoli a chynnal y cartref yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio bod trefniadau'r cartref yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	3
CANOLIG	7
ISEL	1

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Gwiriwyd Cynlluniau Gofal 3 preswlydd yn ystod yr ymweliad. Eglurwyd fod y rhain yn derbyn adolygiad misol gan weithwyr allweddol, sy'n cofnodi unrhyw newid i gyflwr neu ymarferion y preswlydd ar 'post-it', gyda'r Rheolwr wedyn yn mewnbynnu'r wybodaeth ar gofnodion electronig, gan argraffu copi cyfredol ar gyfer y cynllun. O'r 3 cynllun a wiriwyd, 1 yn unig roedd wedi ei adolygu yn fisol am 2025, 1 heb ei adolygu ers Mawrth 2025, a'r llall heb unrhyw gofnod iddo gael ei adolygu o gwbl yn 2025.

Nododd Rheolwr Darparu a Datblygol Anabledd Dysgu mai'r gofyniad statudol yw i adolygu'r cynlluniau pob 3 mis, ond fod y cartref yn cynnal diweddariadau misol fel ymarfer da.

- 5.2 Gwelwyd nad oedd rhai o asesiadau risg unigol pob preswlydd, megis 'Allan yn y Gymuned', 'Trafeilio yn y Car', ac 'Diffyg Maeth a Dadhydradiad', wedi eu hadolygu ers 2024, ble mae disgwyl eu hadolygu pob 6 mis. Roedd hyn yn wir am y 3 cynllun gofal a wiriwyd. Yn yr un modd, gwelwyd mai ond 1 o asesiadau risg generig y cartref sy'n gyfredol, gyda'r gweddill heb eu hadolygu ers dros flwyddyn.
- 5.3 O'r 4 aelod staff a ddetholwyd ar gyfer gwirio eu ffeiliau staff, gwelwyd mai ond 1 sydd wedi ei goruchwyllo o fewn y 3 mis diwethaf. Ar gyfer y 3 yn weddill, ni chawsant eu goruchwyllo ers 2024. Mae 1 o'r 4 wedi ei gwerthuso yn y flwyddyn ddiwethaf, gydag 1 arall heb ei gwerthuso ers 2023. Ni welwyd tystiolaeth fod unrhyw un o'r 2 arall erioed wedi eu gwerthuso, er yn gweithio yn y cartref ers rhai blyneddod.
- 5.4 Ar gyfer un sampl o 4 aelod staff, gwiriwyd hefyd fod yr oriau a weithiwyd am fis Gorffennaf yn cytuno gyda'r hyn wedi ei gyflwyno i'r Gwasanaeth Cyflogau. Gwelwyd anghysondebau ar gyfer 2 aelod staff am wythnos yn diweddu 26/07/24, ble bod yr oriau a gyflwynwyd i'r Gwasanaeth Cyflogau yn llai 'na'r hyn weithiwyd, o hanner awr i 1 aelod staff, ac 1.5 awr ar gyfer y llall. Ymchwiliodd y Rheolwr Cynorthwyl i hyn yn fanwl yn ystod yr ymweliad gan ddod i'r canlyniad bod camgymeriad wedi digwydd, a byddai'n trefnu cywiriad yng nghyflogau nesaf yr aelodau staff dan sylw.
- 5.5 Gwelwyd nad oedd Cofrestr Eiddo'r cartref wedi ei adolygu ers 2023.
- 5.6 Detholwyd 4 preswlydd ar hap ar gyfer gwirio eu cofnodion arian poced. Ar bob achlysur roedd swm yr arian oddi fewn y pwrs yn cytuno gyda chofnodion y cartref. Fodd bynnag, gwelwyd nad oedd llawer o drafodion o gwbl. Eglurwyd fod 10 preswlydd yn y cartref ar hyn o bryd, ac mai'r Cyngor sydd â chyfrifoldeb dros arian 7 ohonynt. Gwelwyd fod y cartref yn cadw cofnod o wariant ar y cardiau, cofnod ar wahân ar gyfer pob preswlydd (ffurflenni E11). Fe nodir dyddiad y gwariant a'r cyfanswm, gan atodi'r dderbynneg, gydag aelod staff yn llofnodi.
- 5.7 Gwelwyd nad oedd staff yn llofnodi'r llyfr ymwelwyr ar bob achlysur wrth adael y cartref. Er yn cadarnhau amser gadael, nid oedd llofnod ar sawl achlysur am fis Medi.
- 5.8 Mae'r cartref yn cofnodi hyfforddiant staff yn fewnol ar daenlen bwrpasol. Er i'r Rheolwr nodi fod y daenlen yn gyfredol, gwelwyd nad oedd unrhyw hyfforddiant wedi ei nodi ar gyfer rhai aelodau staff, gydag eraill heb eu cynnwys ar y daenlen o gwbl. O'r 10 aelod staff a ddetholwyd ar gyfer gwirio eu cofnodion hyfforddiant, gwelwyd fod 4 heb hyfforddiant tân cyfredol, a 3 heb hyfforddiant Symud a Thrin, nac hyfforddiant Cymorth Cyntaf cyfredol.

- 5.9 Cadarnhawyd ar System Swyddi Gwynedd nad oedd unrhyw un o'r 10 aelod staff a ddetholwyd wedi darllen unrhyw un o bolisiâu'r Cyngor, gan gynnwys y Polisi Diogelu. Eglurodd y Rheolwr nad oedd gan y staff fynediad at y Ganolfan Bolisi, gyda chopi papur o'r Polisi Diogelu ar gael yn y cartref. Nodwyd fod gan staff fynediad at hunanwasanaeth, ac felly'r Porth E-ddysgu. Gwelwyd fod y 10 aelod staff dan sylw wedi cwblhau sawl un o fodiwlau mandadol y Cyngor.
- 5.10 Nid yw tymheredd yr oergell yn yr ystafell feddyginiaeth yn cael ei gofnodi yn gywir ar bob achlysur. Nodwyd yn Archwiliad Allanol Meddyginiaethau GIG ar 25/06/25 nad oedd yr isafswm nac uchafswm tymheredd yn cael ei gofnodi. Gwelwyd fod y cartref wedi prynu thermomedr newydd ers hynny, sy'n cyfrifo'r gwahanol dymheredd. Bellach, mae thermomedr newydd, symlach wedi ei osod.
- 5.11 Er yn cadw cofnodion priodol o ddigwyddiadau o ganlyniad i wall meddyginiaeth, mae'r cofnodion yn cael eu cadw yn electronig yn unig, ar ffeiliau personol y preswylwyr felly roedd yn anodd cadarnhau sawl achos sydd wedi bod yn 2025.
- 5.12 Gwelwyd fod gan y Cartref Ddatganiad o Ddiben cynhwysfawr, ond nad ydyw wedi ei gyflwyno i'r safon a ddisgwylir gan yr Awdurdod.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Rheolwr wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Trefnu cyfarfod gyda'r staff perthnasol i'w hatgoffa o amllder adolygu cynlluniau gofal, ac i gadw cofnodion priodol, gan gynnal gwiriadau rheolaidd er mwyn darganfod unrhyw danberfformio.**
- **Diweddarau cynlluniau gofal yn rheolaidd i osgoi gwybodaeth yn cael ei golli.**
- **Atgoffa'r staff perthnasol o amllder adolygu asesiadau risg generig ac unigol.**
- **Ymdrechu i gadw at y rota goruchwyliaeth a gwerthuso, gan sicrhau fod pob aelod staff yn derbyn goruchwyliaeth bob 3 mis, a gwerthusiad blynyddol.**
- **Parhau i hyfforddi Gofalwr Uwch i'w galluogi i gynnal goruchwyliaeth.**
- **Sicrhau cywirdeb wrth gyflwyno'r oriau a weithiwyd i'r Gwasanaeth Cyflogau.**
- **Sicrhau fod gan y cartref gofnod cyfredol o'i holl eiddo, gan drefnu adolygiad blynyddol, neu wrth brynu/gwaredu eitemau.**
- **Gwirio balansau banc ar-lein yn rheolaidd, gan gynnal cysoniadau gyda'r derbynebau gwariant.**
- **Trefnu fod poster yn cael ei roi wrth y llyfr ymwelwyr yn atgoffa pawb i arwyddo a chadarnhau amser wrth adael.**
- **Sicrhau fod yr aelodau staff perthnasol yn derbyn hyfforddiant Cymorth Cyntaf, a Symud a Thrin mor fuan â phosibl.**
- **Trefnu fod pob aelod staff yn darllen y Polisi Diogelu, a bod cofnodion priodol yn cael eu cadw o bawb sydd wedi gwneud.**
- **Creu ffolder pwrpasol ar gyfer cadw cofnodion o ddigwyddiadau, gan addysgu staff o'r trefniadau newydd, er mwyn galluogi gwell monitro ac adnabod patrymau.**
- **Adolygu safon cyflwyno Datganiad o Ddiben.**

DILYNIANT PLAS PENGWAITH**1. Cefndir**

- 1.1 Cynhaliwyd Archwiliad Mewnol Cartref Plas Pengwaith fel rhan o gynllun 2024/25, er mwyn sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer rheoli a chynnal y cartref yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Rhoddwyd lefel sicrwydd cyfyngedig i'r archwiliad, hynny yw, er bod rheolaethau mewn lle, roedd angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod y gweithrediadau cytunedig yn deillio o'r archwiliad llawn ddiweddaraf wedi eu gweithredu yn amserol i liniaru'r risgiau a adnabuwyd. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio cofnodion a dogfennaeth gefnogol, yn ogystal â chynnal ymweliad safle.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	3
CANOLIG	1
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Ymwelwyd â'r cartref 04/09/25. Yn dilyn canu'r gloch wrth y fynedfa, caniatwyd mynediad i'r Archwiliwr gan breswilydd. Er yn dderbyniol yn gyfreithiol, heb unrhyw aelod staff yn bresennol tybir fod risg i unrhyw bersonau anawdurdodedig gael mynediad, ac nad oes cofnod digonol o bawb sydd yn yr adeilad er dibenion tân. Eglurwyd fod cloch y brif fynedfa wedi ei chlywed, ond na aeth y Rheolwr at y drws gan ei bod yn ymwybodol y byddai'r preswilydd yn ei agor.

- 5.2 O'r 5 gweithrediad a gytunwyd o'r archwiliad gwreiddiol, gwelwyd mai un yn unig sydd wedi ei weithredu, adroddir y casgliadau isod.
- 5.3 Cadarnhawyd fod disgwyl i gynnal goruchwyliaeth gydag aelodau staff pob 3 mis, yn ogystal â gwerthusiad blynyddol. Gwelwyd fod y Rheolwr wedi llunio rota pwrpasol ar gyfer trefnu fod pawb yn derbyn sesiynau yn amserol, fodd bynnag, nodwyd ei fod yn anodd rhyddhau staff i allu eu cynnal. O'r 4 aelod staff a ddetholwyd ar gyfer gwirio eu cofnodion, gwelwyd fod 2 heb eu gwerthuso ers dros flwyddyn, heb unrhyw gofnod fod y 2 arall erioed wedi derbyn gwerthusiad. O ran goruchwyliaeth, ni welwyd fod 2 wedi eu goruchwyllo ers 08/11/24 ac 01/03/23. Er bod y 2 yn weddill wedi derbyn goruchwyliaeth o fewn y 3 mis diwethaf, cyn hynny, ni chawsant eu goruchwyllo ers 06/02/24 ac 22/06/23. Roedd hyn eisoes wedi ei amlygu yn yr archwiliad llawn, yn ogystal â gan Sicrwydd Ansawdd yn eu hadroddiadau yn dilyn ymweliadau ar 05/02/24 ac 19/05/25.
- 5.4 Gwelwyd fod y Clerc bellach yn cadw cofnod o dyddiad codi archebion. Ar gyfer y sampl o 10 anfoneb a ddetholwyd rhwng y cyfnod 01/04/25-19/08/25, gwelwyd fod archeb wedi ei godi ar bob achlysur cyn derbyn yr anfoneb, â'r anfonebau oll wedi eu cofnodi yn gywir, a'u talu yn amserol.
- 5.5 Yn dilyn gwirio'r Llyfr Log Tân, gwelwyd nad oedd profion yn cael eu cynnal yn amserol ar bob achlysur. Ni welwyd fod y diffoddwyr tân wedi eu profi ers 26/06/25, ble mae disgwyl eu cynnal yn wythnosol. Yn ogystal, er bod y llwybrau dianc wedi eu gwirio o fewn wythnos i ddyddiad yr ymweliad, gwelwyd fod 7 wythnos wedi eu methu rhwng y cyfnod 13/03/25-04/09/25. Gwelwyd hefyd nad oedd cofnodion yn cael eu dyddio ar bob achlysur, yn ei wneud yn anodd cadarnhau pryd yn union cynhaliwyd y profion.
- 5.6 Cadarnhawyd fod staff nos yn gyfrifol am gynnal gwiriadau stoc ar feddyginiaethau wrth gefn, h.y. meddyginiaethau cyflawn, heb eu hagog, a hynny yn wythnosol. Nodwyd fod aelodau staff yn cadw 'running count' o feddyginiaethau wedi eu hagog/ar ddefnydd, a hynny ar bob achlysur yn dilyn darparu'r feddyginiaeth, gan nodi'r ffigwr ar y ffurflen MAR ('Medication Administration Record'). Gwelwyd fod gwiriadau ar y meddyginiaethau wrth gefn yn gywir, ac yn cael eu cynnal yn amserol. Fodd bynnag, o'r sampl o 7 gwahanol feddyginiaeth ar ddefnydd a wiriwyd (ar gyfer 5 gwahanol breswlydd), gwelwyd nad oedd 'running count' wedi ei gadw o gwbl ar gyfer 2, ac felly nad oedd cofnodion y cartref yn ddigonol i alluogi cadarnhau fod y nifer cywir o dabledi yn bresennol. Gwelwyd fod hyn yn wir hefyd ar gyfer sawl meddyginiaeth a wiriwyd ar hap, nad oeddynt yn rhan o'r sampl a ddetholwyd. Nododd y Rheolwr ei bod wedi trafod y mater yn ddiweddar yn y cyfarfodydd staff. Cadarnhawyd y byddai ffurflenni MAR newydd yn cael eu paratoi yn syth, a'r nifer o feddyginiaethau yn bresennol yn cael eu cofnodi. Nodir fod Archwiliad Meddyginiaeth allanol wedi ei gynnal 20/06/25 hefyd ble nodwyd nad oedd meddyginiaethau a oedd eisoes wedi eu darparu wedi eu cofnodi ar y ffurflenni MAR.

- 5.7 Gwelwyd fod thermomedr newydd yn yr ystafell feddyginiaeth erbyn hyn, a bod y tymheredd o fewn y graddfeydd cywir ar bron pob achlysur. Fodd bynnag, mae achosion y parhau ble nad ydi tymheredd yr ystafell na'r oergell yn cael eu cofnodi yn ddyddiol fel y disgwyl. Nodwyd hyn hefyd yn Archwiliad Meddyginiaeth allanol 20/06/25.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Rheolwr wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Sicrhau fod profion tân yn cael eu cynnal yn amserol, a'u cofnodi yn briodol, gan ystyried dyrannu'r dasg i aelod staff penodol.**
- **Sicrhau fod cofnodion priodol yn cael eu cadw o feddyginiaethau sydd ar ddefnydd, gan atgoffa staff o'r angen i gofnodi'r nifer cywir o feddyginiaethau ar y taflenni MAR ar bob achlysur wrth ddarparu meddyginiaeth.**
- **Atgoffa staff nos i wirio a chofnodi tymheredd yr oergell a'r 'stafell feddyginiaeth yn ddyddiol, gan gynnal gwiriadau rheolaidd.**
- **Ymdrechu i gadw at y rota goruchwyllo a gwerthuso, gan sicrhau fod pob aelod staff yn derbyn sesiynau yn amserol, a bod unrhyw sesiynau wedi eu methu yn cael eu hail drefnu yn brydlon.**
- **Sicrhau fod unrhyw argymhellion neu ddarganfyddiadau yn deillio o archwiliadau mewnol ac allanol yn derbyn sylw o fewn yr amserlen nodwyd.**

DILYNIANT LLYS CADFAN**1. Cefndir**

- 1.1 Cynhaliwyd Archwiliad Mewnol Cartref Llys Cadfan fel rhan o gynllun 2024/25, er mwyn sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer rheoli a chynnal y cartref yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Rhoddwyd lefel sicrwydd cyfyngedig i'r archwiliad, hynny yw, er bod rheolaethau mewn lle, roedd angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod y gweithrediadau cytunedig yn deillio o'r archwiliad llawn ddiweddaraf wedi eu gweithredu yn amserol i liniaru'r risgiau a adnabuwyd. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu adolygu cofnodion a dogfennaeth gefnogol, yn ogystal â chynnal ymweliad safle.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	4
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 O'r 8 gweithrediad a gytunwyd o'r archwiliad gwreiddiol, gwelwyd mai 4 sydd wedi eu gweithredu, adroddir y darganfyddiadau isod.
- 5.2 Gwelwyd fod Datganiadau o Ddiben y cartref, y fersiwn Gymraeg a'r Saesneg, er yn cynnwys yr holl wybodaeth ddisgwyliedig, yn parhau heb ei gyflwyno i'r safon ddisgwyilir gan yr Awdurdod, gyda maint a steil y ffont yn amrywio drwy'r ddogfen, prif lythrennau yng nghanol brawddegau, a phenawdau heb eu hamlygu.

- 5.3 Er i'r Rheolwr gadarnhau fod Cofrestr Eiddo'r cartref yn derbyn adolygiad blynyddol, ni ellid dod o hyd i'r gofrestr yn ystod yr ymweliad ar gyfer ei gyflwyno i'r Archwiliwr.
- 5.4 Gwelwyd nad oedd y llyfr ymwelwyr yn cael ei gwblhau ar pob achlysur. Ar gyfer mis Medi 2025, gwelwyd nifer fawr o achlysuron ble nad oedd staff nac ymwelwyr wedi llofnodi, na chadarnhau amseroedd cyrraedd na gadael. Eglurodd y Rheolwr, yn dilyn yr archwiliad llawn llynedd, ei bod wedi llunio poster a'i arddangos wrth y llyfr yn atgoffa pawb i gwblhau pob adran yn gywir. Fodd bynnag, roedd y poster wedi ei dynnu i lawr yn ddiweddar ar gyfer gwaith addurno.
- 5.5 Mae asesiadau risg generig y cartref yn cael eu cadw yn electroneg, gyda copïau papur hefyd ar gael mewn ffolder er mwyn caniatáu gwell mynediad i staff. Gwelwyd nad oedd nifer o asesiadau, megis 'Meddyginiaeth', 'Llithro, Baglu a Chwyrmpo', a 'Celf a Chrefft', wedi eu hadolygu ers dros flwyddyn.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Rheolwr wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Adolygu safon cyflwyno Datganiad o Ddiben.
- Sicrhau fod gan y cartref gofnod cyfredol o'i holl eiddo, gan drefnu adolygiad blynyddol, neu wrth brynu/gwaredu eitemau.
- Trefnu fod poster yn cael ei roi wrth y llyfr ymwelwyr yn atgoffa pawb i arwyddo a chadarnhau amseroedd cyrraedd a gadael.
- Atgoffa'r staff perthnasol o amllder adolygu asesiadau risg generig, gan gynnal gwiriadau rheolaidd i sicrhau fod adolygiadau wedi eu cwblhau yn amserol.

DILYNIANT PLAS HAFAN**1. Cefndir**

- 1.1 Cynhaliwyd Archwiliad Mewnol Cartref Plas Hafan fel rhan o gynllun 2024/25, er mwyn sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer rheoli a chynnal y cartref yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Rhoddwyd lefel sicrwydd cyfyngedig i'r archwiliad, hynny yw, er bod rheolaethau mewn lle, roedd angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod y gweithrediadau cytunedig yn deillio o'r archwiliad llawn ddiweddaraf wedi eu gweithredu yn amserol i liniaru'r risgiau a adnabuwyd. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu adolygu cofnodion a dogfennaeth gefnogol, yn ogystal â chynnal ymweliad safle.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	2
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 O'r 7 gweithrediad a gytunwyd o'r archwiliad gwreiddiol, gwelwyd mai 5 sydd wedi eu gweithredu, adroddir y casgliadau isod.
- 5.2 Cedwir cynlluniau gofal mewn cypyrddau yn y cyntedd. Ble gynt roedd yr allweddi yn cael eu cadw ar fachyn uwchben, ble roedd gan bob ymwelydd i'r cartref fynediad, erbyn hyn, gwelwyd fod sêff allweddi wedi ei leoli ger pob cwpwrdd, gyda phob aelod staff yn ymwybodol o'r côd. Fodd bynnag, wrth gerdded o amgylch y cartref, gwelwyd fod un cwpwrdd ar agor, gyda'r allweddi yn y clo. Eglurodd y Rheolwr fod staff wrthi'n diweddarau'r cynlluniau yn yr ystafell drws nesaf a rheswm fod drws y cwpwrdd ar agor.

- 5.3 Detholwyd sampl o 4 aelod staff, gan wirio fod yr oriau ar eu cyfer ar y 'rota' waith am gyfnod o 3 wythnos rhwng 06/07/25-26/07/25, yn cytuno gyda'r daenlen a gyflwynwyd i'r Gwasanaeth Gyflogau. Ni ellid cysoni oriau un aelod staff o gwbl, gyda chofnodion y cartref yn cadarnhau oriau cytundeb o 21 awr yr wythnos ar ei chyfer, ond y daenlen yn nodi cytundeb o 14 awr. Eglurwyd fod yr aelod staff dan sylw wedi cwtogi ei horiau o 21 lawr i 14, ond nad oedd hynny'n weithredol hyd 27ain o Orffennaf. Nododd y Rheolwr nad oedd wedi sylweddoli fod yr oriau cytundeb wedi eu newid ar y daenlen cyn hynny, gan ychwanegu mai y Gwasanaeth Cefnogol sydd yn gyfrifol am addasiadau tebyg. Cadarnhaodd y Gwasanaeth Cefnogol eu bod wedi gweithredu'r newid mewn oriau yn unol â chais yr aelod staff, sef ers 27ain o Orffennaf. Gofynnwyd felly pam fod y daenlen ddyddiedig 6ed o Orffennaf yn cadarnhau oriau cytundeb o 14 awr yn hytrach 'na 21 awr. Ni dderbyniwyd ymateb erbyn rhyddhau'r adroddiad drafft. Gwiriwyd slip cyflog yr aelod staff dan sylw ar system CYBORG (system Gyflogau), slip cyflog mis Awst, sef cyflog am yr oriau a weithiwyd am fis Gorffennaf, gyda hwnnw hefyd yn cadarnhau tâl sylfaenol yn seiliedig ar oriau cytundeb o 14 awr. Mae tebygolrwydd nad yw'r aelod staff wedi sylweddoli ar y camgymeriad gan fod ôl-daliad cyflog wedi ei dalu i bob aelod staff y Cyngor y mis hwnnw hefyd. Cyflwynwyd yr holl dystiolaeth i Reolwr y Cartref ar gyfer ymchwilio, gan awgrymu fod unrhyw oriau dyledus yn cael eu talu i'r aelod staff mor fuan â phosibl.
- 5.4 O'r 10 aelod staff a ddetholwyd ar gyfer gwirio eu cofnodion hyfforddiant, gwelwyd fod yr aelodau staff perthnasol oll wedi cwblhau hyfforddiant Tân, Cymorth Cyntaf, Symud a Thrin, a Meddyginiaeth o fewn y 3 mlynedd diwethaf.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Rheolwr wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Atgoffa staff i gloi'r cypyrddau ble cedwir cynlluniau gofal ar bob achlysur, gan gadw'r allwedd yn y sêff.**
- **Ymchwilio i anghysondeb yn yr oriau a dalwyd i un aelod staff, gan ymgynghori gyda'r Gwasanaeth Cefnogol, a sicrhau fod unrhyw oriau dyledus yn cael eu talu mor fuan â phosibl.**

TALIADAU UNIONGYRCHOL

1. Cefndir

- 1.1 Gwnaethpwyd 1,941 o Daliadau Uniongyrchol am y cyfnod Ebrill i Awst 2025 gyda swm cyfwerth â £2.1miliwn. Mae anogaeth i gynyddu'r niferoedd dros y blynyddoedd diwethaf i leihau'r ddibyniaeth ar ofal traddodiadol drwy'r Cyngor. Caiff Taliadau Uniongyrchol (TU) eu talu i berson cymwys drwy cwrdd â meini prawf ac asesiad gan y Gwasanaeth Cymdeithasol. Mae Tîm Taliadau Uniongyrchol yn gweithredu ar geisiadau TU a gyfeiriwyd gan y Gwasanaeth Cymdeithasol ar gyfer Oedolion a Phlant ac yn ddarparu cefnogaeth i'r Gweithwyr Cymdeithasol.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle i brosesu Taliadau Uniongyrchol (TU) a gwirio cydymffurfiaeth â'r rheoliadau perthnasol megis Rheoliadau Gofal a Chymorth (Taliadau Uniongyrchol) (Cymru) 2015 a Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio trefniadau prosesu ceisiadau am daliadau uniongyrchol i sicrhau eu bod wedi cael eu prosesu yn amserol ac yn gywir yn erbyn yr asesiad gofal, adolygu trefniadau monitro, cofnodion ariannol a chynlluniau gofal i gefnogi'r taliadau uniongyrchol.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Ar sail gweithrediadau hyd yma a'r cynlluniau sydd ar y gweill y disgwylir fydd yn weithredol erbyn Ionawr 2026, mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr interim archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	3
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Cynhaliwyd y cyfarfod cychwynnol ym mis Gorffennaf 2025 a darganfuwyd bod y Gwasanaeth wedi bod drwy trawsnewid dros y blynyddoedd diwethaf ac yn parhau i weithredu ar gynlluniau newydd ers penodiad y Rheolwr Adnoddau a Chynllunio Ariannol yn Tachwedd 2022. Nodwyd bod llawer o welliannau ar y gweill ac o ganlyniad bydd yr archwiliad yn cael ei gynnal a'i adrodd mewn dau rhan. Mae rhan un o'r archwiliad yn adrodd ar y risgiau adnabuwyd hyd yma a bydd rhan dau yn adrodd ar y gweithrediadau a rhagwelir fydd yn weithredol / wedi eu cwblhau erbyn diwedd Ionawr 2026 ac unrhyw risgiau pellach fydd angen eu lliniaru, ble maen berthnasol.
- 5.2 Mae cynnydd yn y niferoedd sydd yn derbyn TU ac ymddengys bod gweithwyr cymdeithasol yn rhoi cefnogaeth reolaidd drwy cysylltiad, ymweliadau a sgysiau ar daith. Mae'r gweithrediadau yma yn codi ymwybyddiaeth o daliadau uniongyrchol ac yn galluogi'r gweithwyr cymdeithasol argymhell ble'n briodol, darpariaeth gofal drwy TU i'w cleientiaid, egluro sut mae TU yn gweithio, eu hannog a'u cefnogi yn effeithiol.
- 5.3 Ar gyfer yr archwiliad, detholwyd sampl o daliadau uniongyrchol 'managed' a rhai 'non-managed'. Gwiriwyd y sampl i sicrhau bod y Gwasanaeth TU wedi derbyn cynllun gofal neu gyfarwyddiadau gan y Gweithwyr Cymdeithasol gyda asesiad o'r oriau gofal. O'r sampl a wiriwyd, gwelwyd bod cyfarwyddiadau priodol a bod y taliadau wedi cael eu prosesu'n gywir. Ble gwelwyd bod gwahaniaeth yn y cynllun gofal, eglurodd y Swyddog TU bod cleientiaid wedi methu cyflogi gofalwr ac felly yn hawlio llai o oriau na'r hyn sydd yn deilwng iddynt.
- 5.4 Wrth wirio'r sampl, amlygwyd nad oedd adolygiadau rheolaidd (o leiaf unwaith y flwyddyn) o'r cynlluniau gofal. Mynegodd y Swyddog Taliadau Uniongyrchol nad oedd yn derbyn pob cynllun yn dilyn adolygiad gan y gweithwyr cymdeithasol, ond ar gyfer rhai ble mae newidiadau yn effeithio'r TU er bod posibilrwydd nad yw rhai yn derbyn adolygiad blynyddol. Cadarnhawyd bod gweithdrefn wedi cael ei sefydlu yn ddiweddar ar gyfer adnabod ble mae cyfansymiau uchel o TU wedi'u cronni yng nghyfrifon banc unigolion, sydd yn awgrymu nad yw'r arian yn cael ei ddefnyddio a bod y gweithwyr cymdeithasol yn cynnal adolygiad i gadarnhau y rhesymau/sefyllfa y cleient er mwyn gallu gwneud y penderfyniad i adennill y taliadau. Ar gyfer TU sydd yn cael eu rheoli 'managed' yn unig mae hyn yn weithredol ar hyn o bryd oherwydd hwylustod i wirio'r mantolenni banc drwy'r cwmnïoedd trydydd parti. Ar gyfer y 'non-managed', mae'n ddibynnol ar barodrwydd yr unigolyn sydd yn derbyn y TU i ddarparu'r mantolenni yn brydlon ar gyfer cynnal gwiriadau.
- 5.5 Cyfrifoldeb y Gweithwyr Cymdeithasol yw dilysu ceisiadau gofal a'r Tîm Cyllid Gofal sydd yn cynnal asesiad ariannol ar y client i adnabod os yw'r unigolion angen cyfrannu tuag at eu cynllun gofal. Mae'r gweithwyr cymdeithasol yn cyfeirio unrhyw geisiadau TU i'r Swyddog TU i'w gweithredu a derbynnir taliad ar sail yr oriau a aseswyd. Mae pob taliad yn cael ei dalu yn gros i gyfrifon TU.

Bydd unrhyw addasiadau h.y. os yw'r unigolyn yn gyfrifol am gyfrannu tuag at eu costau gofal, yna mae anfoneb yn cael ei godi gan Tîm Cyllid Gofal yn dilyn prosesu'r taliadau gan y Swyddog TU, sydd yn cael ei cofnodi ar system WCCIS.

- 5.6 Eglurodd y Rheolwr Adnoddau bod y taliadau yn cael eu prosesu pob mis ar rediadau sydd yn cael ei lwytho gan TG a'u rhwngwynebu i system taliadau'r Cyngor. Derbyniwyd mynediad i'r rhediadau misol a gwelwyd bod modd cysoni i brif daenlen gan y Swyddog Taliadau. Gwelwyd mai'r Swyddog TU sydd yn gyfrifol am brosesu'r taliadau gyda'r Rheolwr Adnoddau a Chynllunio Ariannol yn cymeradwyo'r taliadau.
- 5.7 Nodwyd nad oedd unrhyw cytundeb ffurfiol gyda thermau ac amodau mewn lle i gleientiaid TU cyn derbyn unrhyw daliadau. Mynegodd y Rheolwr Adnoddau bod hyn hefyd yn rhwystr ar gyfer cynnal gwaith monitro defnydd TU, ac o'i herwydd, mae cytundeb wedi cael ei ddrafftio ac yn ganol cael ei adolygu gan y Gwasanaeth Cyfreithiol (Awst 2025).
- 5.8 I hwyluso'r drefn monitro, adroddodd y Rheolwr Adnoddau a Chynllunio Ariannol bod y gwasanaeth wedi penderfynu gweithredu ar 'prepaid cards' yn hytrach na gadael i gleientiaid agor cyfrifon eu hunain yn y dyfodol. Bwriedir i drosglwyddo pob cleient i 'prepaid cards' sydd yn caniatáu i'r Cyngor dderbyn mynediad uniongyrchol at y mantolenni banc i'w archwilio pe bai angen yn y dyfodol.
- 5.9 Ni welwyd unrhyw ddogfennaeth ffurfiol wedi cael ei ddosbarthu i gleientiaid TU sydd yn amlygu cyfrifoldebau'r client a chyfyngiadau gwario. Oherwydd y diffyg yma, mae risg bod cleientiaid TU ddim yn ymwybodol/gweithredu'n briodol.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Gwasanaeth Taliadau Uniongyrchol wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Dosbarthu cytundeb taliadau uniongyrchol gyda llythyr eglurhad i gleientiaid TU i'w cytuno.**
- **Cyfrifoldebau yn cael eu cyfathrebu drwy lythyr a chytundeb ffurfiol i sicrhau bod cleientiaid yn ymwybodol o ddisgwyliadau rheoli TU.**
- **Sefydlu trefniadau a chynllun ar gyfer monitro gwariant TU yn rheolaidd.**
- **Meddiannu mantolenni banc cleientiaid sydd â balansau uchel TU a chynnal ymholiadau gyda'r gweithwyr cymdeithasol ar gyfer adolygu'r cynlluniau gofal.**
- **Sefydlu trefniadau darparu a throsglwyddo cleientiaid i ddefnyddio 'prepaid cards'.**
- **Cynnal gwiriadau dilysu gwariant TU.**

CEGIN ARFON**1. Cefndir**

- 1.1 Mae gan y Gwasanaeth Anabledd Dysgu nifer o hybiau cymunedol ar draws Gwynedd, yn eu plith, Cegin Arfon. Yn y lleoliad yma, mae unigolion gydag anableddau dysgu yn derbyn cyfleoedd gwaith ac yn dysgu sgiliau newydd mewn ffordd sy'n agored i'r gymuned. Mae'r caffi wedi ei leoli yng Nghanolfan Hamdden Arfon ac yn gwerthu diodydd, cacennau a phrydau ysgafn.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer rheoli a chynnal y canolfannau anabledd dysgu yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu ymweld â sampl o ganolfannau a gwirio bod trefniadau yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	2
CANOLIG	4
ISEL	1

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Ymwelwyd â'r caffi ar brynhawn Gwener, 7fed o Dachwedd 2025. Nid oedd defnyddwyr gwasanaeth yn bresennol. Gwelwyd fod y caffi yn lân a threfnus, a staff yn ymgysylltu â chwsmeriaid mewn modd dymunol.

- 5.2 Gwelwyd nad oedd y caffi yn cadw cofrestr o staff na defnyddwyr ar y safle. Eglurodd Arweinydd Gwasanaeth Cefnogol Anabledd Dysgu mai criw bychan iawn o staff a defnyddwyr sydd ar y safle ar unrhyw adeg.
- 5.3 Cadarnhawyd fod disgwyl i'r staff gwblhau hyfforddiant Hylendid Bwyd pob 3 mlynedd. Gwiriwyd cofnodion pob aelod staff (4 i gyd), ble gwelwyd nad oedd un wedi cwblhau hyfforddiant ers 2020. Gwelwyd hefyd nad oedd y staff wedi cwblhau llawer o fodiwlau E-ddysgu mandadol y Cyngor, heb unrhyw un wedi derbyn y Polisi Diogelu. Erbyn rhyddhau'r adroddiad drafft, cadarnhawyd fod yr aelod staff perthnasol wedi cychwyn cwrs Hylendid Bwyd, a bod matrices hyfforddiant yn cael ei ddatblygu i alluogi gwell monitro.
- 5.4 Ni welwyd fod Cofrestr Eiddo yn cael ei gadw. Fodd bynnag, gwelwyd fod cofrestr briodol wedi ei greu cyn rhyddhau'r Adroddiad Drafft.
- 5.5 Cyn yr ymweliad, allforiwyd data o'r cyfrifylfr mewn perthynas â gwariant y Gegin, gan ddethol sampl o 10 trafodiad a gofyn i weld yr anfonebau cyfatebol. Daethpwyd yn amlwg yn fuan yn yr archwiliad, oherwydd trafferthion dod o hyd i'r anfonebau, nad oedd trefniadau cofnodi, archebu, na thalu am nwyddau digonol mewn lle. Cytunodd yr Arweinydd fod yr archwiliad wedi bod yn agoriad llygad, ac erbyn yr ymweliad roedd wedi sefydlu system effeithiol o gofnodi a chadw anfonebau gyda'i gilydd yn drefnus. Cadarnhawyd erbyn rhyddhau'r Adroddiad Terfynol fod Clerc ar gael i gefnogi'r Gegin erbyn hyn.
- 5.6 Yn ystod yr ymweliad gofynnwyd i weld cofnodion incwm y Gegin am gyfnod o wythnos ddiwedd mis Hydref 2025. Ar bob achlysur roedd yr arian ac incwm o'r peiriant PDQ yn cytuno gyda derbynebau diwedd dydd o'r til. Fodd bynnag, gwelwyd anghysondeb yn nhrefniadau bancio'r Gegin.
- 5.7 Cadarnhawyd nad oedd staff yn derbyn gwerthusiad blynyddol o gwbl, ac nad oedd yr Arweinydd yn llwyddo i gynnal goruchwyliaeth bob 3 mis fel y disgwyl.

6. Camau Gweithredu

Mae Arweinydd Gwasanaeth Cefnogol Anabledd Dysgu wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Archebu hysbysfwrdd presenoldeb i'w leoli ar wal y gegin.**
- **Creu Cofrestr Eiddo, gan sicrhau fod unrhyw eitemau newydd yn cael eu hychwanegu yn brydlon, ac unrhyw eitemau a waredir yn cael eu dileu.**
- **Trefnu i bob aelod staff gwblhau hyfforddiant Hylendid Bwyd pob 3 mlynedd.**
- **Atgoffa staff o'r angen i gwblhau modiwlau e-ddysgu mandadol y Cyngor.**
- **Sicrhau fod pob aelod staff yn darllen y Polisi Diogelu.**
- **Parhau gyda'r trefniadau newydd o gofnodi a chadw anfonebau yn drefnus, gan ymchwilio pam nad oedd angen codi archebion.**
- **Sicrhau fod arian yn cael ei fancio yn rheolaidd.**
- **Sefydlu trefniadau effeithiol ar gyfer sicrhau fod staff yn derbyn gwerthusiad blynyddol a goruchwyliaeth bob 3 mis.**

SIOP GALWCH ACW**1. Cefndir**

- 1.1 Mae gan y Gwasanaeth Anabledd Dysgu nifer o hybiau cymunedol ar draws Gwynedd, yn eu plith, Siop Galwch Acw. Mae'r siop wedi ei lleoli yng nghanol tref Caernarfon ac yn helpu i ddatblygu cyfleoedd gwaith a chyfleoedd creadigol i ddefnyddwyr drwy grefftau a chelf.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer rheoli a chynnal y canolfannau anabledd dysgu yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu ymweld â sampl o ganolfannau a gwirio bod trefniadau yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	1
CANOLIG	3
ISEL	1

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Ymwelwyd â'r siop ar ddydd Iau, 18fed o Ragfyr 2025 ym mhresenoldeb Arweinydd Gwasanaeth Cefnogol Anabledd Dysgu, y Clerc, a sawl aelod o staff arall. Roedd y staff yn groesawgar ac yn barod i helpu, gyda'r holl ddogfennau gofynnol yn barod ac yn aros i'r Archwiliwr. Ymddengys bod defnyddwyr yn mwynhau eu hunain ac yn cyfathrebu'n rhwydd ac yn hwyliog â staff, wrth gymryd rhan mewn gweithgareddau mewn ardaloedd glân a diogel.

- 5.2 Serch hynny, gwelwyd nad ydi staff yn derbyn gwerthusiad blynyddol na goruchwyliaeth bob 3 mis ar bob achlysur. O'r 4 aelod staff a ddetholwyd ar gyfer gwirio eu cofnodion, gwelwyd fod pob un wedi eu goruchwyllo ddiwethaf 4 mis cyn dyddiad yr ymweliad. Ni welwyd unrhyw gofnodion gwerthuso. Nodir fod diffyg gwerthuso yn wendid ar draws y gwasanaeth, a'u bod yn edrych ar ffyrdd i'w cynnal yn effeithiol. Erbyn cyhoeddi'r Adroddiad Terfynol, cadarnhawyd fod amserlen werthuso wedi ei drefnu ar gyfer pob aelod staff.
- 5.3 Ni welwyd fod Cofrestr Eiddo yn cael ei gadw. Awgrymwyd y byddai'n fuddiol cael cofrestr cyfredol er dibenion yswiriant. Nododd Arweinydd Gwasanaeth Cefnogol Anabledd Dysgu ei bod eisoes wedi cychwyn llunio cofrestr.
- 5.4 Gwelwyd nad oes gan y siop drefniadau effeithiol ar gyfer cofnodi a phrosesu incwm. Gyda'r til yn hen ac yn methu a chreu adroddiadau priodol, mae'n rhaid i staff y siop gofnodi pob gwariant ar bapur gyda llaw. Eglurwyd fod y cofnod gwariant wrth y til yn cael ei ddefnyddio i gysoni'r arian, ond nad ydi'n cysoni ar pob achlysur, gyda staff yn gallu anghofio nodi pob trafodiad. Roedd yr Archwiliwr wedi synnu nad oedd gan y siop lyfr TR34 ar gyfer cofnodi'r incwm a chadarnhau cyfeirebau gwariant. Nodwyd mai'r unig gofnod yn dilyn bancio ydi derbynneb, sydd yn cael ei gadw yn y sêff yn y siop. Nodir, o'r 5 sampl incwm gofynnodd yr Archwiliwr i weld y derbynebau ar eu cyfer, roedd derbynebau ar goll ar gyfer 4 ohonynt.
- 5.5 Gwelwyd nad oedd profion tân yn cael eu cynnal yn amserol ar bob achlysur, gyda phrofion ar ddiffoddwyr a diangfeydd tân heb eu cynnal ers 29/10/25, ble mae disgwyl eu cynnal yn wythnosol.
- 5.6 Ni welwyd fod poster Diogelu wedi ei arddangos yn y siop. Trefnodd yr Archwiliwr fod copi yn cael ei ddarparu. Nodir, er bod diffyg cyfeiriadau e-bost ar gyfer staff yn ei gwneud hi'n anodd cael mynediad at y Polisi Diogelu, gwelwyd fod ymdrechion clodwiw wedi eu gwneud i ymgylfarwyddo staff gyda'r cynnwys.

6. Camau Gweithredu

Mae'r swyddogion perthnasol wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Llunio rota goruchwyliaeth a gwerthuso, gan sicrhau fod pob aelod staff yn derbyn goruchwyliaeth bob 3 mis, a gwerthusiad blynyddol.**
- **Sicrhau fod gan y siop gofnod cyfredol o'i holl eiddo, gan drefnu adolygiad blynyddol, neu wrth brynu/gwaredu eitemau.**
- **Sefydlu trefniadau effeithiol ac amserlen benodol ar gyfer cysoni a phrosesu incwm, gan sicrhau defnydd o ffurflenni TR34 fel i alluogi trywydd archwilio digonol.**
- **Sicrhau fod profion tân yn cael eu cynnal yn amserol, a chofnodion priodol yn cael eu cadw.**
- **Arddangos poster Diogelu mewn lleoliad amlwg.**

CANOLFAN Y GWYSTL**1. Cefndir**

- 1.1 Mae gan y Gwasanaeth Anabledd Dysgu nifer o hybiau cymunedol ar draws Gwynedd, yn eu plith, Canolfan Y Gwystl. Y Ganolfan yw prif hwb ardal Dwyfor, ac mae'n cynnig cyfleoedd newydd i ddefnyddwyr yn cynnwys gwasanaeth pryd ar clud, cegin Popty Prysor, a salon trin gwallt.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer rheoli a chynnal y canolfannau anabledd dysgu yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu ymweld â sampl o ganolfannau a gwirio bod trefniadau yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	3
CANOLIG	3
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Ymwelwyd â'r ganolfan ar ddydd Mawrth, 11eg o Dachwedd 2025 ym mhresenoldeb Arweinydd Gwasanaeth Cefnogol Anabledd Dysgu a'r Is-Arweinydd. Roedd y staff yn groesawgar ac yn barod i helpu, gyda'r holl ddogfennau gofynnol yn barod ac yn aros i'r Archwiliwr. Ymddengys bod defnyddwyr yn mwynhau eu hunain ac yn cyfathrebu'n rhwydd ac yn hwyliog â staff, wrth gymryd rhan mewn gweithgareddau mewn ardaloedd glân a diogel.

- 5.2 Er bod ymwelwyr i'r ganolfan yn arwyddo i mewn ac allan yn briodol, gwelwyd nad oedd cofnodion digonol er dibenion tân i'r aelodau staff ar y safle. Mae dogfen ger y Llyfr Ymwelwyr ble mae staff yn gallu marcio eu bod yn bresennol, fodd bynnag, ychydig iawn o staff sydd yn ei ddefnyddio, ac nid oes lle i nodi amseroedd cyrraedd a gadael.
- 5.3 Nid ydi staff yn derbyn gwerthusiad blynyddol na goruchwyliaeth bob 3 mis ar bob achlysur. O'r 4 aelod staff a ddetholwyd ar gyfer gwirio eu cofnodion, ni welwyd unrhyw gofnod fod 1 wedi ei goruchwyllo o gwbl, gyda'r 3 yn weddill wedi eu goruchwyllo yn 2020 ac 2019 ddiwethaf. Cadarnhaodd Rheolwr Darparu a Datblygol Anabledd Dysgu fod diffyg gwerthuso yn wendid ar draws y gwasanaeth, a'u bod yn edrych ar ffyrdd i'w cynnal yn effeithiol.
- 5.4 Cadarnhawyd mai ond ar gyfer staff achlysurol y ganolfan mae taflenni amser yn cael eu paratoi. Eglurwyd fod yr oriau a weithiwyd yn cael eu cofnodi ar 'daflen presenoldeb', gyda hwnnw wedyn yn cael ei ddefnyddio i greu taflen amser i'w gyflwyno i'r Gwasanaeth Cyflogau. Er mai'r Is-Arweinydd sydd yn paratoi'r taflenni, mae aelodau staff yn eu gwirio a'u llofnodi. Penderfynwyd gwirio taflenni amser pob aelod staff am fis Medi 2025, gan gymharu'r oriau hawlir yn erbyn y 'daflen presenoldeb'. Am y cyfnod, 4 aelod staff oedd wedi cyflwyno taflenni amser. O'r 4, gellid cytuno oriau 2. Gwelwyd anghysondebau ar gyfer y 2 yn weddill, ble fod sifftiau cyfan wedi eu cofnodi ar y 'daflen presenoldeb' heb eu cofnodi o gwbl ar y taflenni amser.
- 5.5 Ni welwyd fod Cofrestr Eiddo yn cael ei gadw. Awgrymwyd y byddai'n fuddiol cael cofrestr gyfredol er dibenion yswiriant.
- 5.6 Detholwyd sampl o 10 aelod staff i wirio eu cofnodion hyfforddiant. O'r 10, nid oedd gan unrhyw un hyfforddiant tân cyfredol, gydag 7 heb hyfforddiant Symud a Thrin cyfredol ychwaith. Mae hyfforddiant Cymorth Cyntaf 4 wedi dod i ben, gydag ond 6 wedi cwblhau modiwl e-ddysgu mandadol Diogelu. Nodir mai ond ar System Swyddi Gwynedd mae hyfforddiant staff wedi ei nodi.
- 5.7 Eglurwyd nad oedd gan y Gweithwyr Cefnogol gyfeiriad e-bost Cyngor, ac felly heb fynediad i'r Ganolfan Bolisi. Eiliodd cofnodion System Swyddi Gwynedd hyn, gan gadarnhau nad oedd unrhyw un o'r 10 aelod staff yn y sampl wedi derbyn y Polisi Diogelu. Nodir fodd bynnag fod yr Arweinydd hefyd ymhlith y sampl, sydd gyda chyfeiriad e-bost. Cadarnhawyd fod pob ymdrech yn cael ei wneud i alluogi mynediad i'r holl staff.
- 5.8 Detholwyd sampl o 5 defnyddiwr ar gyfer gwirio eu hasesiadau risg unigol. Gwelwyd fod sawl asesiad ar gyfer pob defnyddiwr. Er bod rhai o'r asesiadau wedi eu hadolygu yn y flwyddyn ddiwethaf, gwelwyd hefyd fod rhai heb eu hadolygu ers 2017. Awgrymodd yr Arweinydd fod y rhain wedi eu hadolygu, ond nad oeddynt wedi eu llofnodi i ddangos hynny. Nodir fod asesiadau risg generig y ganolfan oll yn gyfredol.

6. Camau Gweithredu

Mae'r swyddogion perthnasol wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Sicrhau fod aelodau staff yn arwyddo i mewn ac allan o'r Ganolfan, gan nodi amseroedd cyrraedd a gadael.
- Llunio rota goruchwyliaeth a gwerthuso, gan sicrhau fod pob aelod staff yn derbyn goruchwyliaeth bob 3 mis, a gwerthusiad blynyddol.
- Ymchwilio i anghysondeb yn yr oriau a dalwyd i ddwy aelod staff, gan sicrhau fod unrhyw oriau dyledus yn cael eu talu yn brydlon.
- Sicrhau cywirdeb wrth lunio taflenni amser, gan annog staff i wirio fod yr oriau yn gywir cyn llofnodi.
- Sicrhau fod gan y ganolfan gofnod cyfredol o'i holl eiddo, gan drefnu adolygiad blynyddol, neu wrth brynu/gwaredu eitemau.
- Ystyried creu taenlen hyfforddiant i alluogi gwell monitro, gan sicrhau adnewyddu amserol o unrhyw hyfforddiant wedi dod i ben, yn benodol, Cymorth Cyntaf, Tân, a Symud a Thrin.
- Atgoffa staff i gwblhau modiwlau E-ddysgu mandadol y Cyngor, gan barhau i ymdrechu i gael mynediad i bawb at y Ganolfan Bolisi.
- Sicrhau fod asesiadau risg unigol defnyddwyr yn derbyn adolygiadau rheolaidd, o leiaf unwaith y flwyddyn.

CYNLLUN OLYNIAETH YGC**1. Cefndir**

- 1.1 Mae Ymgynghoriaeth Gwynedd (YGC) yn endid masnachol o fewn adran Priffyrdd, Peirianeg a YGC Cyngor Gwynedd sy'n cyflawni gwaith peirianeg sifil ac adeiladu.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod gan YGC drefniadau addas mewn lle ar gyfer cynllunio'r gweithlu am y dyfodol er mwyn parhau i gwrdd â gofynion cleientiaid. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio trefniadau olyniaeth rolau allweddol, a'r camau mae'r adran yn gymryd i ddatblygu staff i allu camu i fyny pan mae'r cyfle yn codi.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel y ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	1
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Mae'n ymarfer da i bob adran gynllunio eu gweithlu ar gyfer y dyfodol, gan adnabod rolau allweddol a rhoi trefniadau mewn lle i geisio sicrhau olyniaeth. Mae 'Mewnrwyd Adnoddau Dynol' yn codi ymwybyddiaeth o'r angen i gynllunio'r gweithlu, yn egluro pam ei fod yn bwysig, ac yn cynnig cefnogaeth ar sut i wneud hynny.
- 5.2 Mae YGC yn gweithredu mewn maes arbenigol, amlddisgyblaethol, ac mae disgwyl i Uwch Swyddogion feddu ar gymwysterau proffesiynol perthnasol, megis RICS, IEng, CEnv a CEng. Mae hyn yn greiddiol i allu ennill gwaith a chreu incwm i'r Cyngor. Mae'r adran eisoes wedi cydnabod y risg o aelodau o'r gweithlu cyfredol yn agosáu at oed ymddeol, a bod angen cynnal gweithlu medrus a chymwys i fodloni anghenion busnes i'r dyfodol.

- 5.3 I'r perwyl hyn, mae YGC wedi paratoi Cynllun Busnes newydd sy'n ymrwymo i fuddsoddi yn natblygiad proffesiynol ei staff a chynllunio dilyniant strategol. I ategu hyn, mae Strategaeth Cynllunio'r Gweithlu yn cael ei lunio, sydd mewn ffurf drafft ar hyn o bryd. Mae cynllunio'r gweithlu a materion olyniaeth wedi ei drafod yn anffurfiol ond y gobaith yw ffurfioli'r drefn yma o fewn y strategaeth newydd. Mae bwriad cynnal cyfarfod i asesu anghenion busnes YGC yn y tymor byr, canolig a thymor hir yn Ionawr 2026, y cyntaf o gyfarfodydd bwriedir eu cynnal ddwywaith y flwyddyn. Bydd y cyfarfodydd yn anelu i sicrhau bod cynllunio'r gweithlu yn cyd-fynd â Chynllun Busnes a nodau strategol YGC.
- 5.4 Gan fod y gwaith yn mynd rhagddo, mae bwriad ail-ymweld a'r archwiliad yn 2026/27 er mwyn sicrhau bod y strategaeth yn weithredol ac yn dwyn ffrwyth.

6. **Camau Gweithredu**

Mae'r Pennaeth Cynorthwyol YGC wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Bod Strategaeth Cynllunio'r Gweithlu YGC yn cael ei chymeradwyo yn derfynol a bod cynlluniau i gyd-fynd â'r strategaeth yn cael eu rhoi ar waith**

CYNLLUN PARHAD GWASANAETH**1. Cefndir**

- 1.1 Mae Cynllun Parhad Gwasanaeth yn broses cynllunio rhagweithiol sy'n ceisio sicrhau bod gwasanaethau critigol yn parhau i gael eu darparu yn ystod argyfwng. Maent yn manylu ar gynlluniau a gweithrediadau sy'n sicrhau nad yw defnyddwyr yn cael eu gadael heb wasanaeth maent yn ddibynnol arno mewn achosion ble fydd amhariad sylweddol annisgwyl neu fethiant llwyr i ddarparu'r gwasanaeth.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod gan yr adran drefniadau addas mewn lle i barhau i ddarparu gwasanaeth yn ystod cyfnod o argyfwng. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu adolygu trefniadau parhad busnes, gan gynnwys trefniadau ymateb, rheoli, gwersi a ddysgwyd, log risgiau, hyfforddi a monitro.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	2
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Gwelwyd bod gwaith wedi ei gynnal ar ddatblygu a gwella Cynlluniau Parhad Gwasanaeth yr adran Priffyrdd, Peirianeg a YGC yn unol â gofynion templed newydd y Fframwaith Rheoli Parhad Busnes Adran Cynllunio at Argyfwng Rhanbarthol Cynghorau Gogledd Cymru. Mae'r adran mewn llawer gwell sefyllfa nag oeddent ychydig o fisoedd yn ôl, ac yn un o'r adrannau cyntaf o fewn y Cyngor i gydweithio gyda arweinydd o Wasanaeth Cynllunio at Argyfwng Rhanbarthol Cynghorau Gogledd Cymru (GCARCGC) i lunio y ddogfen a lliniaru'r risgiau be byddai argyfwng.

- 5.2 Holwyd ym mhle cedwir y cynllun a cadarnhaodd y Pennaeth bydd copi caled ar gael yn swyddfa Ysgrifenyddes y Pennaeth ym Mhenrallt, Caernarfon. Bydd hefyd copi electronig ar gael ar safle iGwynedd yr adran, ble mae gan holl staff allweddol yr adran fynediad ato.
- 5.3 Mae gan yr adran gofrestr risg sy'n ystyried y prif risgiau all amharu ar weithrediadau dydd i ddydd, a gwelwyd bod y risgiau yma wedi eu cwmpasu yn y Cynllun Parhad. Rhai o'r prif risgiau sydd wedi eu nodi yn y gofrestr risg yw llifogydd, tywydd difrifol, newid hinsawdd, a risgiau diogelwch a TG. Gwelwyd cysylltiad clir rhwng y cynllun parhad a'r gofrestr risg gyda blaenoriaethau gwasanaethau wedi eu rhestru, yn ogystal a datrysiadau a chatau gweithredu parhad busnes ar gyfer gwahanol ddigwyddiadau e.e. colli staff, colli systemau TG, colli cyfleustodau, colli mynediad i eiddo a mannau gwaith, a cholli prif gyflenwyr.
- 5.4 Gwelwyd bod yr adran wedi dynodi staff mewn swyddi uwch neu arweiniol i weithredu ar y cynllun a sicrhau cydymffurfriad prydlon pe byddai argyfwng. Mae rhan 8 o'r cynllun yn cynnwys rhestr o'r staff hyn gyda'u manylion cyswllt a chyfrifoldebau. Esboniodd y Pennaeth nad oes unrhyw ymarferiadau ar y cynllun wedi digwydd hyd yma, ond pe fyddai angen diweddariad neu rhywbeth yn codi, mae sesiynau 'toolbox talks' yn cael eu cynnal gyda'r gweithle. Nid oedd cofnodion ffurfiol o unrhyw wersi a ddysgwyd nag adroddiadau ôl-ddigwyddiadau ar gael. Mae ymarferiadau senarios a hyfforddiant i brofi y Cynllun yn rhywbeth mae'r adran am ei ystyried. Mae'r Pennaeth yn Gadeirydd ar grŵp tywydd dros Gogledd Cymru, ac mae hefyd grŵp argyfwng ymysg penaethiaid adrannau'r Cyngor sy'n cyfarfod yn chwarterol ers cyfnod y pandemig.
- 5.5 Mae'r Cyngor yn cydweithio gyda cyngorau cyfagos er mwyn cynorthwyo mewn argyfwng. Gall y Cyngor hefyd ofyn i awdurdodau lleol eraill helpu pan fo angen, ac mae rhestr o ddarparwyr wedi ei gynnwys yn y Cynllun Parhad. Er nad yw Cyngor Gwynedd wedi gofyn am gymorth hyd yma, roedd yn llwyddiannus yn rhoi cymorth i awdurdodau eraill e.e. Sir y Fflint yn ddiweddar mewn achos o dân.

6. Camau Gweithredu

Mae'r adran Priffyrdd, Peirianeg a YGC wedi ymrwymo i weithredu'r canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Cynnal hyfforddiant ar y Cynllun ac ymarferiadau senarios er mwyn profi ei fod yn effeithiol, a gallu yr adran barhau i wasanaethu mewn argyfwng.**
- **Dilyn trefn gywir o gofnodi unrhyw wersi a ddysgwyd a chreu adroddiadau yn dilyn digwyddiadau.**

COED YN SYRTHIO**1. Cefndir**

- 1.1 Mae Cyngor Gwynedd yn berchen ac yn rheoli nifer o ardaloedd lle mae coed a llwyni'n tyfu. Mae llawer o'r ardaloedd hyn yn cynnig rhyw radd o fynediad cyhoeddus, ac felly mae gan y Cyngor ddyletswydd gofal i sicrhau, cyn belled ag y bo'n rhesymol ymarferol, fod pob coeden ar eu tir yn cael ei chynnal mewn cyflwr derbyniol ac nad ydynt yn peri perygl afresymol i bobl na eiddo.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle i sicrhau bod y Cyngor yn cydymffurfio â dyletswyddau statudol Deddf Priffyrdd 1980, a rheoliadau Gorchmynion Cadw Coed. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio'r polisi rheoli coed, gwirio amllder archwiliadau, dulliau graddio risg, gweithrediadau ynghyd â threfniadau yswiriant. Gan fod Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC yn gyfrifol am y mwyafrif o stoc coed y Cyngor ac yn gwasanaethu fel y prif wasanaeth ar gyfer materion coed gweithredol, mae'r archwiliad wedi canolbwyntio'n bennaf ar eu trefniadau. Serch hynny, mae'r canfyddiadau'n berthnasol ar draws y Cyngor cyfan.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	2
CANOLIG	2
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Mae'r Cyngor yn cydnabod bod rheoli coed sy'n syrthio yn peri risgiau corfforaethol i'r Cyngor, ac fel canlyniad mae wedi cael ei gynnwys ar y gofrestr risg corfforaethol. Nid yn unig mae risgiau amgylcheddol amlwg, ond mae risgiau economaidd ac iechyd a diogelwch o goed neu ganghennau yn disgyn ar unigolion, adeiladau, ffyrdd a cherbydau.
- 5.2 Ar hyn o bryd, mae nifer o dimau bychain yn gyfrifol am wahanol goed ar draws ardaloedd Gwynedd, gyda tîm Onnen penodol wedi ei sefydlu mewn ymateb i glefyd gwywiad yr onnen. Holwyd Peirianwyr Ardaloedd Arfon, Dwyfor a Meirionnydd am eu trefniadau hwy o gynnal archwiliadau ar y coed, a darganfuwyd mai gwaith adweithiol yn unig sy'n cael ei gynnal ar hyn o bryd, ble byddant yn torri coed yn ôl yr angen. Nid yw archwiliadau rhagweithiol blynyddol yn cael eu cynnal gan dimau Priffyrdd, ac nid ydynt yn defnyddio system i gofnodi eu gwaith.
- 5.3 Daeth aelod o'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol â changen beryglus at sylw'r adran drwy wefan y Cyngor. Roedd y gangen wedi hollti uwchben llwybr cyhoeddus ac ar fin disgyn. Daeth swyddog i weld y gangen o fewn yr awr, a torrwyd y gangen yn ddiogel o fewn tair wythnos. Yn aml bydd y peirianwyr yn defnyddio contractwyr ac yn cysylltu gyda'r Tîm Onnen i holi os oes ganddynt y capasiti i wneud gwaith iddynt.
- 5.4 Detholwyd sampl o goed aseswyd i fod yn risg uchel (gan eithrio coed onnen oedd yn destun archwiliad mewnol penodol) ar draws y dair ardal. Gan nad oedd unrhyw gofnodion ar gael gan y timau Priffyrdd, holwyd Tîm yr Onnen, a detholwyd y sampl oddi ar eu system hwy, sef Ezytreev, oedd hefyd yn cynnwys coed cyffredinol. O'r sampl a detholwyd a'r cofnodion wiriwyd, gwelwyd bod 8 o'r 15 coeden wedi cael eu harchwilio gan Dîm yr Onnen yn y ddwy flynedd diwethaf. Mae rhai o'r coed yn y sampl wedi eu lleoli ar dir neu o gwmpas Ysgol Bontnewydd, Ysgol Glan y Môr, Parc y Dre Caernarfon, Parc Harlech, rhai ger rhannau o'r A499, A497 ac A493. Gwelwyd bod y rhan helaeth o'r coed sydd wedi eu hasesu yn risg uchel yn parhau yn sefyll heb weithrediad pellach er gwaethaf argymhelliad i'w torri. Y gobaith yw y bydd coed yn cael eu harchwilio o leiaf pob dwy flynedd, a choed bregus yn flynyddol tan eu bod wedi eu tocio, ond mae'r diffyg adnoddau yn creu risg o beidio gallu cyflawni hyn. Er y tebygolrwydd cymharol isel o goedden neu gangen yn disgyn a chreu anaf neu farwolaeth, mae'n anodd profi os yw'r drefn archwilio a thorri presennol yn ddigonol.
- 5.5 Fe holwyd Uwch Swyddog Clwyf Gwywiad yr Onnen ynglŷn â'r sampl uchod, a chadarnhaodd bod y coed yn parhau ar y system a heb gael eu torri. Eu harferiad yw gwirio data yr archwiliadau yn flynyddol er mwyn hel gwybodaeth coed onnen at ei gilydd, ac os ydynt yn darganfod coed sydd ddim yn goed onnen, maent yn anfon adroddiad i'r adran gyfrifol i weithredu. Cadarnhaodd eu bod hwy yn parhau i fynd trwy'r data ar gyfer y flwyddyn gyfredol ac bydd y rhestrau coed yn mynd allan cyn gynted â phosib i'r timau priodol. Mynegodd y Pennaeth Cynorthwyol bod angen cael un tîm coed Corfforaethol ar draws y Cyngor, ond bod hyn yn eithaf pell i ffwrdd ar hyn o bryd.

- 5.6 Oherwydd diffyg adnoddau, mae'r timau yn blaenoriaethu ar sail tebygolrwydd ag effaith digwyddiad, ac felly yn archwilio coed sydd ar, neu'n agos at brif ffyrdd, ysgolion, mynwentydd a mannau agored cyhoeddus eraill. O ganlyniad, mae nifer o ffyrdd a thiroedd tawelach eto i dderbyn archwiliadau cynlluniedig, gyda'r angen i ailymweld â safleoedd risg uchel er mwyn canfod os oes dirywiad yng nghyflwr y coed yn cael blaenoriaeth.
- 5.7 Mae'r diffyg adnoddau yn wybodus i'r Cyngor, ond mae amryw o fidiau am ragor o gyllideb i gyflogi coedyddwyr wedi bod yn aflwyddiannus. Bydd cais llwyddiannus wedi golygu gallu cynnal rhagor o'r rhaglen waith a thorri coed.
- 5.8 Mae Polisi Rheoli Risg Coed wrthi'n cael ei lunio ar amser yr archwiliad. Fodd bynnag, mae'r sefyllfa adnoddau heriol yn golygu bod risg na fydd y coed yn cael eu harchwilio a'u trin mor aml â'r hyn sydd wedi ei nodi yn y rhaglen gynlluniedig.
- 5.9 Mae Grŵp Coed Corfforaethol wedi'i sefydlu i ddatblygu strategaeth sy'n gosod gweledigaeth hir-dymor ar gyfer coed a choetiroedd y Cyngor. Bydd y strategaeth yn gosod egwyddorion i amddiffyn, cynnal, rheoli risg ac ehangu coed mewn nifer o ffrydiau gwaith. Bydd y strategaeth yn cynnwys polisïau a chynlluniau sy'n cyd-fynd â'r egwyddorion yma.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Gwasanaeth wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Cyhoeddi Polisi Rheoli Risg Coed yn derfynol.**
- **Sicrhau bod trafodaethau pellach o fewn y Grŵp Coed Corfforaethol yn cael eu cynnal er mwyn sefydlu un tîm Corfforaethol ar draws y Cyngor i reoli coed.**
- **Cyflwyno bid am ragor o adnoddau.**
- **Torri'r coed sydd wedi eu dynodi fel rhai risg uchel mewn mannau o flaenoriaeth uchel, o fewn cyfyngiadau adnoddau y Gwasanaeth.**

GRANT ATAL DIGARTREFEDD 2024-25**1. Cefndir**

- 1.1 Dyrannodd Llywodraeth Cymru £895k o grant i Wynedd yn ystod 2024/25 fel rhan o ymgyrch atal digartrefedd, wedi ei rannu i elfen 'Neb heb help' (£663k) i ariannu cymorth megis llety dros dro ac elfennau cefnogol na ellir eu hariannu drwy y Grant Cymorth Tai, £172k i atal digartrefedd yn ôl disgresiwn i'w ddefnyddio'n hyblyg i atal digartrefedd a chefnogi mesurau sy'n lleihau dibyniaeth ar lety dros dro, a £60k i ariannu swydd Cydlynedd Strategol.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau cywirdeb y tystysgrif archwilio ar gyfer 2024/25 drwy wirio'r costau a hawliwyd, yn ogystal â sicrhau bod y Gwasanaeth wedi cydymffurfio ag amodau'r llythyr cynnig grant.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel y ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	1
CANOLIG	0
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Yn unol â gofynion y llythyr cynnig grant, roedd angen cwblhau tystysgrif archwilio ar gyfer grant 2024/25 erbyn 30 Medi 2025. Mae'r tystysgrif archwilio yn cadarnhau, ymysg eraill, cyfanswm y grant ddyrannwyd i'r Awdurdod, y gwariant, a'r grant hawliwyd yn ystod y flwyddyn. Fodd bynnag, gwelwyd ni chyflwynwyd hawliadau grant yn ystod y flwyddyn ac felly nid yw'r rhandaliadau wedi eu talu i'r Awdurdod. Penderfynwyd peidio arwyddo'r dystysgrif hyd nes i'r grant gael ei dderbyn. Cafwyd hyn ei godi yn ystod archwiliad mewnol grant 2023/24 yn ogystal.

- 5.2 Mae'r llythyr cynnig grant yn nodi fod angen hawlio'r cyllid mewn rhandaliadau chwarterol yn unol ag amserlen Llywodraeth Cymru, ac maent yn cadw'r hawl i dynnu'r cynnig grant yn ôl petai'r Cyngor ddim yn eu hawlio yn brydlon. Cyflwynwyd hawliad am y flwyddyn gyfan wedi diwedd y flwyddyn ariannol, ond ni chyflwynwyd adroddiad cynnydd, sef un o'r dogfennau gofynnol sydd yn cefnogi hawliad grant cyn i Lywodraeth Cymru ryddhau'r arian. Mae'r Gwasanaeth yn y broses o baratoi yr adroddiad.
- 5.3 Mae'r Grant Atal Digartrefedd bellach wedi dod i ben, ac o 2025/26 ymlaen, mae Llywodraeth Cymru wedi trosglwyddo'r cyllid cyfatebol i'r setliad ariannol craidd.

6. **Camau Gweithredu**

Mae'r Gwasanaeth wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Cyflwyno adroddiad cynnydd i Lywodraeth Cymru a Phennaeth Cyllid y Cyngor er mwyn gallu hawlio'r Grant Atal Digartrefedd.**

GRANT CYMORTH TAI 2024/25**1. Cefndir**

- 1.1 Rhaglen grant ymyrraeth cynnar yw'r Grant Cymorth Tai, i helpu atal pobl rhag mynd yn ddigartref, sefydlogi eu sefyllfa o ran tai, neu helpu unigolion a allai fynd yn ddigartref i ddod o hyd i lety, a'i gadw. Mae'n helpu pobl sy'n agored i niwed i fynd i'r afael â phroblemau megis dyledion, cyflogaeth, rheoli tenantiaeth, camddefnyddio sylweddau, trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, a phroblemau iechyd meddwl. Dyrannwyd hyd at £7.4m o grant i Wynedd gan Lywodraeth Cymru yn ystod 2024/25.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau cywirdeb tystysgrif archwilio 2024/25 y Grant Cymorth Tai, drwy wirio'r costau a hawliwyd, yn ogystal â sicrhau bod y Gwasanaeth wedi cydymffurfio ag amodau'r llythyr cynnig grant.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel y ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	1
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Yn unol â gofynion y llythyr cynnig grant, roedd angen cwblhau tystysgrif archwilio ar gyfer y grant erbyn 30 Medi 2025. Mae'r dystysgrif archwilio yn cadarnhau, ymysg eraill, cyfanswm y grant ddyrannwyd i'r Awdurdod, y gwariant, a'r grant hawliwyd yn ystod y flwyddyn. Mae'r dystysgrif hefyd yn gofyn i'r Archwiliwr Mewnol gadarnhau bod y gwariant yn briodol, ac yn cyfrannu tuag at gyflawni amcanion y grant, yn unol â gofynion y llythyr cynnig.

- 5.2 Er nad oedd modd arwyddo'r dystysgrif archwilio o fewn yr amserlen, yn seiliedig ar y profion a gynhaliwyd gwelwyd fod trywydd archwilio i'r ffigyrau a gellir datgan sicrwydd o gywirdeb a phriodoldeb dystysgrif archwilio'r Grant Cymorth Tai ar gyfer y flwyddyn ariannol 2024/25. Mae'r holl arian wedi ei hawlio a'i dderbyn yn ystod y flwyddyn.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Gwasanaeth wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Sicrhau bod dystysgrif archwilio 2025/26 yn cael ei chyflwyno i Lywodraeth Cymru yn unol â'r amserlen.**